

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

**Komparace protiteroristických politik USA vůči
al-Káidě a Islámskému státu**

Bakalářská práce

Autor práce: Anna – Marie Kopecká

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Ditrych, M.Phil., Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Anna – Marie Kopecká

Bibliografický záznam

KOPECKÁ, Anna - Marie. *Komparace protiteroristických politik USA vůči al-Káidě a Islámskému státu*. Praha, 2018. 47 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí práce PhDr. Ondřej Ditrych, M.Phil., Ph.D.

Rozsah práce: 76 164 znaků

Anotace

Tato práce se zabývá komparací protiteroristických politik Spojených států amerických vůči organizacím al-Káida a Islámský stát. Srovnává přístupy amerických vlád v období od 11. září 2001 do konce roku 2014, kdy je ukončena operace *Enduring Freedom* v Afghánistánu a od června 2014, kdy je zahájena operace *Inherent Resolve* v Iráku, do konce roku 2016. Práce charakterizuje podobnosti a odlišnosti jednotlivých strategií. Zároveň se snaží odpovědět na otázku, zda byl přístup vůči al-Káidě tvrdší než vůči Islámskému státu. Protiteroristické politiky jsou zde srovnávány na základě tří kritérií, jimiž jsou použité vojenské prostředky, kooperace s mezinárodními aktéry a extra-legalismus. V první části se práce zabývá koncepty terorismu a *counter-terrorism*. V další části jsou samostatně analyzovány oba přístupy a následně porovnány. Závěr práce shrnuje poznatky a zároveň se snaží interpretovat, co vedlo vlády Spojených států k odlišnostem v přístupech.

Annotation

The thesis deals with comparison of the United States counterterrorist policies against al-Qaeda and the Islamic state. It compares the approaches of two U.S. administrations in period from 11th September 2001 to end of the year 2014, when the Operation Enduring Freedom came to its end, and in period from July 2014, when the Operation Inherent Resolve was launched, to the end of the year 2016. The thesis characterizes similarities and differences between both strategies. It also aims to answer the question whether the U.S. approach to al-Qaeda was tougher than the one to the Islamic state. Counterterrorist policies are being compared here based on three criteria: military means employed, cooperation with international actors and extra-legalism. The first part of the thesis copes with concepts of terrorism and counter-terrorism. In the next part both approaches are analyzed separately and compared subsequently. In the conclusion the results are summarized and causes of differences between approaches are interpreted.

Klíčová slova

terorismus, protiteroristické politiky, Spojené státy americké, al-Káida, Islámský stát, Barack Obama, George Bush, vojenský konflikt

Keywords

terrorism, counterterrorist policies, United States of America, al-Qaeda, Islamic state, Barack Obama, George Bush, military conflict

Title

Comparing U.S. Counterterrorist Policies against Al-Qaeda and the Islamic state

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce PhDr. Ondřeji Ditrychovi, M. Phil., PhD. za užitečné rady během jejího zpracování. Také bych chtěla poděkovat rodině a svým blízkým za velkou podporu.

Obsah

1. Terorismus a <i>Counter-terrorism</i>	5
1.1 Terorismus	5
1.1.1 Definice akademiků	5
1.1.2. Oficiální definice používané v USA	6
1.2 <i>Counter-terrorism</i>	7
1.2.1 Nástroje <i>counter-terrorism</i> podle Paula R. Pillara	8
1.2.2. Metodologie	9
2. Administrativy USA	11
2.1 Prezidentské období George Bushe	11
2.2 Prezidentské období Baracka Obamy	12
3. Al-Káida	13
3.1. Vývoj organizace od sovětské intervence v Afghánistánu do současnosti	13
3.2. Odpověď USA na 11. září	15
3.2.1. Vojenská síla	15
3.2.2. Diplomacie	19
3.2.3. Systém prosazování práva	20
4. Islámský stát	23
4.1. Utváření Islámského státu a jeho expanze	24
4.2. Reakce USA	25
4.2.1. Vojenská síla	26
4.2.2. Diplomacie	28
4.2.3. Systém prosazování práva	29
5. Komparace	31
Závěr	34
Summary	36
Použitá literatura	37
Teze bakalářské práce	45

Úvod

Tato práce se zabývá přístupem Spojených států amerických ke dvěma teroristickým organizacím, a sice al-Káidě a Islámskému státu. Útoky z 11. září 2001, které má na svědomí právě al-Káida, značně změnily vnímání konceptu terorismu a zároveň s tím i vnímání konceptu bezpečnosti. Z terorismu se stal nový globální fenomén a z boje proti němu nedílná součást zahraniční politiky mnoha států. Do 11. září byl terorismus považován naopak za záležitost domácí politiky a bylo k němu přistupováno spíše jako ke kriminálnímu činu, proto se proti němu postupovalo za pomoci policie a soudů. Po 11. září oproti tomu začalo být nahlíženo na terorismus jako na akt války a tudíž se za účelem boje proti němu rozšířilo použití vojenských prostředků. Ronald Crelinsten tyto dva přístupy nazývá „*myšlením 10. září*“ a „*myšlením 12. září*“ (Crelinsten, 2009, s. 7 – 13) Oba přístupy mají dnes své zastánce i odpůrce. Jisté však je, že Spojené státy se bezprostředně po útocích rozhodly pro druhý zmiňovaný přístup a vyhlásily globální válku proti teroru. V rámci ní byly rozpoutány mimo jiné i dlouhotrvající válečné konflikty v Afghánistánu a Iráku, které do dnes ovlivňují situaci v regionu i světovou politiku. Právě z vakua vzniklého v Iráku po americké invazi vyvstal nový vyzyvatel nejen Spojených států, a to Islámský stát. Protiteroristické politiky USA pod Bushovou administrativou vůči al-Káidě bývají obecně označovány za velmi tvrdé. Na rozdíl od toho přístup USA k zahraniční politice během prezidentského období Baracka Obamy zase často bývá považován za příliš mírný (Nakayama, 2015).

Tato práce je komparativní případovou studií, jejímž cílem je analyzovat protiteroristické politiky Spojených států vůči al-Káidě a vůči Islámskému státu, porovnat tyto dva přístupy a zjistit, v čem se shodují nebo neshodují. Na základě toho je pak cílem zjistit zda byl přístup USA vůči al-Káidě tvrdší než vůči Islámskému státu a interpretovat, proč tomu tak je, případně není. Výzkumné otázky tedy zní: jakým způsobem se liší přístup Spojených států amerických k al-Káidě a Islámskému státu? Byl přístup Spojených států vůči al-Káidě tvrdší než vůči Islámskému státu? Je třeba zmínit, že v projektu bylo předběžným cílem stanoveno pouze zjistit, jak se tyto dva přístupy liší. Při vypracování práce byl však cíl rozšířen, jelikož původní se sám o sobě zdál příliš chudý. Ze stejného důvodu byla doplněna i druhá výzkumná otázka.

Oba přístupy budou srovnávány na základě tří kritérií, která budou zároveň měřit tvrdost daného přístupu. Jsou jimi: použité vojenské prostředky, kooperace s jinými mezinárodními aktéry a extra-legalismus. Je nutné podotknout, že co se kritérií týče, byla dvě z nich oproti projektu pozměněna. Důvodem je, že nová kritéria pomohou komplexněji postihnout jednotlivé přístupy a přispějí tak k ucelenějšímu uchopení problematiky. Od projektu se liší i časové vymezení sledovaného období. S ohledem na větší přehlednost se práce bude zabývat obdobím od 11. září 2001 do konce roku 2014 v případě al-Káidy a obdobím od roku 2014 do konce roku 2016, tak aby se tyto časové úseky nepřekrývaly. Konkrétně se tedy práce zaměří na operaci *Enduring Freedom* (v češtině Trvalá svoboda) v Afghánistánu a na operaci *Inherent Resolve* (v češtině Bytostné odhodlání).

Rovněž ve struktuře práce došlo k mírnější změně, pouze co se týče chronologie kapitol, tak aby byly jednotlivé případové studie ucelenější a čtení pro čtenáře více komfortní. První kapitola se zabývá konceptualizací pojmů terorismus a *counter-terrorism*¹ a stanovuje konceptuální rámec pomocí protiteroristických nástrojů Paula R. Pillara (2001), z něž jsou následně odvozena kritéria komparace. Druhá kapitola charakterizuje jednotlivé administrativy, které byly ve funkci během sledovaného období, tedy Bushovu a Obamovu. Třetí kapitola se věnuje al-Káidě, nejdříve organizaci jako takové a následně přístupu USA. Čtvrtá kapitola se obdobným způsobem zabývá druhou vybranou organizací, Islámským státem. V páté kapitole jsou shrnuty poznatky z jednotlivých případových studií a výsledky jsou následně interpretovány.

Problematikou terorismu a *counter-terrorism* se zabývá velké množství odborné literatury. Tato práce pracuje například s monografií *Terorismus, globální terorismus a éra al-Káidy* (Makariusová, 2013), která se věnuje teorii konceptu terorismu a vývoji organizace al-Káida. Konceptem *counter-terrorism* se zabývá, například již zmíněný článek Paula R. Pillara, *The Instruments of Counter-terrorism* (2001), v němž autor definuje nástroje potřebné k úspěšnému boji proti terorismu. Právním aspektům protiteroristických politik se věnuje kniha *The 9/11 Effect: Comparative Counter-terrorism* (Roach, 2011). Dále jsou v práci hojně využívány hlavně odborné články, ale také primární zdroje jako projevy (např. Bush, 2001a; Obama, 2014a) nebo oficiální dokumenty (např. United Nations Security Council, 2001). Klíčové jsou i internetové zdroje jako zpravodajské servery,

---

¹ V češtině neexistuje jednoslovný ekvivalent, proto je pro účely této práce, pro daný koncept používán jeho anglický název.

jelikož co se týče konkrétně Islámského státu, je téma dost aktuální a neexistuje dostatečné množství odborných zdrojů.

Spojené státy americké byly pro tento výzkum vybrány z toho důvodu, že se jedná o významného globálního aktéra, který vede kampaně proti těmto dvěma výše zmíněným skupinám. Al-Káida a Islámský stát jsou zase globálně působící teroristické organizace, které každá v jiné době dominovaly (v případě Islámského státu dominují) globálnímu terorismu a každá ve své době představovaly hrozbu pro Spojené státy. Al-Káida před i po 11. září představovala hrozbu pro Američany, Islámský stát zase pro americké zájmy na Blízkém východě.

1. Terorismus a *Counter-terrorism*

1.1 Terorismus

K tomu, aby bylo možné se blíže věnovat protiteroristickým politikám a konceptu *counter-terrorism*, je třeba nejdříve si definovat samotný pojem terorismus. Zároveň je třeba vymežit, jak se terorismus liší od ostatních forem násilné činnosti a jak se teroristé liší od jiných násilných nestátních aktérů.

1.1.1 Definice akademiků

V rámci akademické obce neexistuje shoda na jednotné definici pojmu terorismus. I z hlediska právního vymezení tohoto pojmu je obtížné nalézt shodnou definici v rámci jednotlivých států i nadnárodních organizací. Důvodem, proč je tak komplikované tento pojem jednoznačně formulovat je zejména fakt, že je v praxi velmi dynamický a neustále se vyvíjí. To je dáno tím, že se jeho význam během posledních 200 let často měnil - počínaje terorismem během francouzské revoluce, přes ruský anarchismus, národní terorismus v podobě separatistických hnutí až po současný globální terorismus (Hoffman, 2006, s. 3 - 20; Makariusová, 2013, s. 37-52).

O vytvoření jakési jednotné konsenzuální definice na základě 109 různých formulací, od více než dvou stovek vybraných akademiků, se snažili Alex Schmid a Albert Jongman. Vyčlenili pojmy, které se ve formulacích vyskytovaly nejčastěji, mezi ně patřily: násilí/ síla (použito v 83,5 % definic), politický (65 %), strach/ teror (51 %), hrozba (47 %), psychologický efekt a předem očekávané reakce (41,5 %), rozdíl mezi cílem a obětí (37,5 %), úmyslná, plánovaná, systematická a organizovaná akce (32 %), metoda boje, strategie a taktika (30,5 %), porušování akceptovaných pravidel, bez humanitárních zábran (30 %), nátlak a vydírání (28 %). Méně často se vyskytovaly i výrazy jako publicita, nahodilost, civilisté a nebojující, zavražďování, nevinné oběti, organizovaná skupina nebo hnutí, symbolický aspekt, nevyzpytatelnost, utajení nebo sériové násilí (Schmid a Jongman, 1988, s. 5-6). Tyto pojmy, ač netvoří ucelenou definici, společně vystihují podstatu terorismu.

S nižším výčtem prvků, které společně odlišují terorismus od jiných forem kriminality a asymetrických konfliktů přichází Bruce Hoffman v knize *Inside terrorism*. Uvádí, že teroristé mají vždy zásadně politické motivy a cíle, které se snaží prosazovat násilím nebo alespoň pod hrozbou násilí. Podle Hoffmana jsou teroristické činy koncipované tak, aby měly široký psychologický dopad na veřejnost, ale také, aby skrze s nimi spojenou publicitu teroristé prosazovali svůj vliv. Tyto činy mohou být prováděny organizací, jedincem či malou skupinkou jedinců a vždy se jedná o nestátní entitu (Hoffman, 2006, s. 40 – 41).

Boaz Ganor se v knize *The Counter-Terrorism Puzzle* snaží poukázat na rozdíl mezi terorismem a jinými, podobnými činy. Nabízí následující definici: „*Terorismus je forma násilného boje, v němž je násilí záměrně využito proti civilistům, za účelem dosažení politických cílů (nacionalistických, socioekonomických, ideologických, náboženských atd.)*“ (Ganor, 2005, s. 17). Tuto definici staví na třech základních elementech – podstata akce, cíl a terč útoku. Co se terorismu týče, je podstata akce vždy násilná. V opačném případě se logicky jedná pouze o nenásilné protesty jako stávky, manifestace, daňové vzpoury atd. Cíl, který stojí za terorismem je vždy politický (mj. změna režimu, vlády, ekonomiky nebo ideologie). Bez politické agendy se nedá hovořit o terorismu, ale o pouhých kriminálních činech, u nichž bývá motivem většinou osobní prospěch pachatele či jeho nepřítelství. Terčem útoku bývají záměrně civilisté. To odlišuje terorismus od guerilly nebo lidového povstání. V těchto případech jsou útoky mířeny výhradně na vojenské cíle (Ganor, 2005, s. 17).

1.1.2. Oficiální definice používané v USA

Ani v rámci právního a administrativního systému Spojených států amerických nepanuje ohledně toho, co konkrétně terorismus znamená, jednoznačná shoda a jednotlivé instituce používají své vlastní definice.

Například Ministerstvo obrany USA definuje terorismus ve svém slovníku následovně: „*nezákonné použití násilí nebo hrozby násilí, často motivované náboženským, politickým nebo jiným ideologickým přesvědčením, za účelem vyvolání strachu a nátlaku na vládu nebo společnost, ve snaze dosáhnout cílů, které jsou obvykle politické*“ (United States Department of Defence, 2018, s. 232)

Definice podle Kodexu federálních právních předpisů, kterou používají mj. Federální úřad pro vyšetřování (FBI) a Ministerstvo spravedlnosti je poněkud komplexnější. Podle ní terorismus „zahrnuje nezákonné užití síly a násilí na osobách a majetku k zastrašení a tlaku na vládu či civilní obyvatelstvo za účelem prosazení politických nebo sociálních cílů“ (Federal Bureau of Investigation, 2007).

Americký zákoník považuje za terorismus násilné činy, které porušují zákony USA a jsou předem plánované k zastrašování a ovlivňování politiky. Také rozlišuje terorismus mezinárodní, který se odehrává mimo území USA a terorismus domácí, který se odehrává na území USA (Office of the Law Revision Counsel, 2018, § 2331). Nesoulad ve výkladu této problematiky mezi jednotlivými institucemi ve Spojených státech ukazuje i fakt, že Federální úřad pro vyšetřování vnímá rozdíl mezi mezinárodním a domácím terorismem odlišně. Podle FBI je za mezinárodní terorismus považován čin, spáchaný na půdě USA jedinci nebo skupinami, které jsou přidružené k zahraniční teroristické skupině či k jinému státu. Domácí terorismus je naopak vždy páchan místními jedinci nebo skupinami bez jakýchkoliv vazeb na zahraniční subjekty (Federal Bureau of Investigation, 2018).

1.2 Counter-terrorism

O tom, jak definovat koncept *counter-terrorrism* se už tak velké debaty nevedou, jelikož sám název napovídá co je jeho podstatou, tedy „proti-terorismu“. Často se lze proto v odborné literatuře setkat s nedostatečnou konceptualizací tohoto pojmu. Problémem však je, že sám o sobě je tento pojem poněkud vágní.

Výjimkou mezi těmito autory tvoří například Maria Y. Omelicheva, která poukazuje na problematiku definování tohoto konceptu. Domnívá se, že je to dáno jeho proměnlivostí v praxi. Sama ho definuje jako řadu veřejných a zahraničních politik, jejichž cílem je omezit činnost teroristických organizací ve snaze chránit veřejnost před jejich násilím (Omelicheva, 2007).

Podle Todda Sandlera se jedná o protiopatření, která mají zmírnit hrozby a následky terorismu. Mohou být vykonávány vládou, vojenskými aliancemi, mezinárodními organizacemi, privátními společnostmi nebo soukromými osobami. Dá se hovořit o dvou typech *counter-terrorism*: defenzivním a proaktivním. Defenzivní má za úkol znemožnit

útok na potencionální cíle, případně snížit úspěšnost takového útoku a omezit výsledné ztráty (např. kontroly na letištích, target hardening² atd.). Proaktivní *counter-terrorism* přímo konfrontuje teroristy a jejich podporovatele či sponzory (např. omezování financování, ničení tréninkových center, preemptivní útoky, zatýkání členů, shromažďování zpravodajských informací atd.) (Sandler, 2015, s. 12 – 13).

1.2.1 Nástroje *counter-terrorism* podle Paula R. Pillara

Paul R. Pillar je jedním z předních odborníků na terorismus a *counter-terrorism*. Ve svých pracích, věnovaných těmto dvěma fenoménům, kombinuje jak zkušenosti z praxe (dlouhou dobu působil v CIA), tak poznatky z akademického prostředí. V článku *The Instruments of Counterterrorism* (Pillar, 2001), představuje pět nástrojů proaktivního *counter-terrorism*, které podle něj společně s defenzivními opatřeními představují komplexní, a tudíž i úspěšný postup v boji proti terorismu.

Vojenská síla

Vojenský úder je nejsilovějším prostředkem *counter-terrorism*, a tudíž podle Pillara míra jeho použití reflektuje míru odhodlání zničit hrozbu, kterou terorismus představuje. Vojenská akce většinou nefunguje pouze jako odvetný úder, ale má za cíl zničit důležité strategické državy či znemožnit teroristům nadále využívat tzv. *safe heavens*³.

Diplomacie

Pillar se domnívá, že boj proti rozsáhlým teroristickým sítím vyžaduje společnou kooperaci více zemí, vzhledem k tomu, že tyto sítě působí globálně a operují v mnoha zemích. Proto je jedním z nástrojů, které ve svém článku uvádí diplomacie. Vytvoření velké proti-teroristické koalice je pro země ohrožené terorismem klíčové. Také upozorňuje na to, že nejen multilaterální diplomatické vztahy jsou podstatné, ale že zároveň je třeba věnovat pozornost i těm bilaterálním.

---

² Target hardening slouží k posilování bezpečnosti určitého objektu tím, že je potencionálními útočníkovi ztíženo na daný objekt zaútočit.

³ V češtině „útočiště“ nebo „bezpečné přístavy“ jsou místa na území států, která teroristé využívají jako svá působiště k výcviku a vývoji. Často se jedná o území slabých států, kde vláda není schopna kontrolovat celé teritorium. V některých případech hostitelské státy poskytují tato území radikálům dobrovolně.

System prosazování práva

Dalším klíčovým prvkem *counter-terrorism* je zatýkání podezřelých, následný soudní proces a, v případě viny, i odsouzení. Důkladné prosazování spravedlnosti pomáhá, podle Pillara, redukovat terorismus více způsoby. Je logické, že pokud je usvědčený terorista odsouzen na doživotí, případě k trestu smrti, nemá nadále prostor pokračovat v dosavadní činnosti. Další funkcí trestního procesu je bezpochyby funkce odstrašovací.

Financování

Teroristické organizace by se neobešly bez financování. Odstřižení od přísunu peněz, ale i od materiální podpory, velmi výrazně omezí jejich aktivity. Prostředkem k tomu může být například zmrazování aktiv teroristů či jejich sponzorů nebo důkladné hlídání dodržování zákazu jakékoliv materiální podpory. Podle Pillara, je ale častým problémem náročnost vystopování finančních transakcí těchto skupin.

Zpravodajské služby

Sběr a analýza zpravodajských informací jsou sice nejméně viditelným, ale v některých ohledech nejdůležitějším nástrojem boje proti terorismu. Pillar je označuje za „první linii obrany“. Považuje je za nezbytné pro fungování ostatních instrumentů *counter-terrorismu*.

Klíčové pro úspěšnou protiteroristickou strategii je umění vzájemně využívat a koordinovat všechny tyto nástroje, tak aby se navzájem doplňovaly, a ne křížily, což by mohlo ve výsledku být kontraproduktivní (Pillar, 2001).

1.2.2. Metodologie

Metodologií této práce je komparativní případová studie. Používáno je tzv. longitudinální srovnávání, kdy dochází ke srovnávání jednoho případu, ve dvou časových etapách. V tomto případě, tedy srovnávání protiteroristických politik USA v období let 2001 až 2014 a v období let 2014 až 2016, přičemž v každém z těchto období byly tyto politiky nasměrovány vůči jiným aktérům, al-Káidě a Islámskému státu. Cílem je tedy zjistit, jak se tyto jednotlivé přístupy lišily a zda byly protiteroristické politiky vůči al-Káidě tvrdší než

ty vůči Islámskému státu. Výraz „tvrdší“ v tomto případě znamená důraz na vojenské prostředky, unilateralismus a obcházení práva.

Kritéria komparace jsou založena na výše charakterizovaných nástrojích *counter-terrorism*, podle Paula R. Pillara. Pro účely této práce byly použity první tři nástroje, tedy vojenská síla, diplomacie a systém prosazování práva. Na základě těchto nástrojů byla určena tři kritéria, každé pro jeden z nástrojů, a to: použité vojenské prostředky, kooperace s jinými mezinárodními aktéry a extra-legalismus. Tyto kritéria, budou zároveň měřit „tvrdost“ jednotlivých přístupů. Zbylé dva nástroje, tedy financování a zpravodajské služby v práci používány nejsou. Důvodem je, že mnoho informací k těmto dvěma nástrojům je utajených a tudíž neexistuje dostatek zdrojů. Nebylo by tedy možné dojít k relevantním výsledkům.

Co se tedy týče prvního nástroje, vojenské síly, byly jako kritérium komparace zvoleny použité vojenské prostředky. Konkrétně se práce zaměří na to, jak probíhaly jednotlivé vojenské kampaně ze strany Spojených států. Bude zkoumat, jakých bylo použito prostředků, aby byla kampaň úspěšná, tedy zejména jaká byla zapojena technika, zda došlo k nasazení pozemních jednotek a jaká byla vůle k nasazení těchto prostředků. V rámci druhého nástroje, diplomacie, se práce bude zabývat kooperací s jinými mezinárodními aktéry. Bude tedy sledováno, do jaké míry tedy Spojené státy spolupracovaly s jinými státy, ale i nestátními aktéry. Na základě třetího nástroje, systému prosazování práva, bylo určeno kritérium extra-legalismu. Tento pojem vysvětluje Kent Roach jako praxi, při níž jsou ilegální činy ospravedlňovány právní argumentací a tvrzením, že se jedná o činy legální (Roach, 2011, s. 10). Konkrétně v kontextu této práce, bude zkoumáno použití ilegálních metod, které byly využívány vládami USA a nebyly autorizovány legislativou. Vlády USA přesto proklamovaly, že jednají na základě svých pravomocí.

2. Administrativy USA

2.1 Prezidentské období George Bushe

George W. Bush byl prezidentem USA za Republikánskou stranu od roku 2001 do roku 2009. Během období jeho působení ve funkci vyhlásily spojené státy tzv. globální válku proti teroru, v rámci níž byly rozpoutány dlouhotrvající konflikty v Afghánistánu a Iráku. Právě v duchu války proti teroru se nesla i celá Bushova zahraniční politika. Rozhodl se zaměřit nejen na teroristické organizace ale i na státy, které terorismus podporují a vlastní zbraně hromadného ničení. Státy jako Irák, Irán a Severní Korea označil za osu zla, která ohrožuje Spojené státy a jejich spojence a je třeba tak s nimi i jednat (Bush, 2002).

Přístup Bushovy administrativy k zahraniční politice bývá nazýván jako Bushova doktrína. Základem pro ni byla představa, že liberální demokracie je nejlepší politické zřízení pro všechny státy, a je cílem ke světovému míru. Spojené státy jako světová velmoc mají za cíl udržovat mír ve světě, a pro to je ideální šíření demokracie a potírání nedemokratickým režimů. Právě ty jsou pro světový mír hrozbou, jelikož mohou podporovat teroristy. Ideálním způsobem jak prosazovat tuto ideu, bylo podle Bushovy administrativy použití vojenských prostředků. Kromě militarismu, byl pro Bushovu doktrínu typický i unilateralismus a důraz na preemptivní údery, tedy údery, které mají zabránit bezprostřední hrozbě (Amstutz, 2007, s. 26 – 27). Zahraniční politika Bushovy vlády nebyla však pouze jen odpovědí na 11. září. Již krátce po svém nástupu do úřadu odmítly Spojené státy ratifikovat několik multilaterálních smluv, které předtím podepsal prezident Clinton, např. smlouvu o založení Mezinárodního trestního tribunálu či Kjótský protokol. Velký vliv na podobu zahraniční politiky měly myšlenky neokonzervatismu. Ten viděl jako ideální světový řád hegemonii s USA jako hegemonem, nikoliv systém vyvažování moci. Několik výrazných představitelů tehdejší administrativy, mimo jiné viceprezident Dick Cheney, ministr obrany Donald Rumsfeld nebo náměstek ministra obrany Paul Wolfowitz, bylo členy neokonzervativního think-tanku Projekt pro nové americké tisíciletí (Schmidt, Williams, 2008, s. 192 – 201).

2.2 Prezidentské období Baracka Obamy

Barack Obama byl prezidentem za Demokratickou stranu mezi lety 2009 až 2017. Obama se již během své kandidatury snažil vymezovat vůči politice Bushovy administrativy, mimo jiné například tím, že by jako prezident stáhl jednotky z Iráku. Už jako kandidát na prezidenta také kladl důraz na mezinárodní kooperaci a společné řešení globálních problémů, což bylo v kontrastu s Bushovým unilateralismem. Vymezoval se také vůči používání masivní vojenské síly a dával přednost spíše precizním a rychlým novým technologiím v podobě dronů. Zvolil také mírnější rétoriku oproti svému předchůdci. Nepoužíval výraz „válka proti teroru“, ale spíše hovořil o tom, že je třeba čelit „násilnému extremismu“ (Nakayama, 2015, 2- 9). Během Obamovy vlády, byl v zahraniční politice kladen důraz i na jiné, než pouze vojenské taktiky k dosahování cílů. Využívány často byly např. silný diplomatický tlak, sankce, mražení bankovních účtů, embarga apod. Tyto taktiky byly použity mimo jiné vůči Libyi či Sýrii. Spojené státy se rovněž v době Obamovy vlády snažily stavět do role hlídače lidských práv a snažily se řešit humanitární krize. I to byl případ intervence v Libyi, kde byla použita síla, původně za účelem ochrany obyvatelstva, nebo případ Sýrie, kde se o intervenci hovořilo s ohledem na použití chemických zbraní na civilním obyvatelstvu, ale nakonec provedena nebyla (Murray, 2013, s. 152 - 159).

3. Al-Káida

Organizace al-Káida je militantní teroristickou organizací. Spojené státy Americké ji řadí na svůj seznam teroristických organizací od roku 1999 (U. S. Department of State, 2018) a Organizace spojených národů od roku 2001 (United Nations, 2018, s. 131).

Název pochází z arabského slova al-qā'ida, což v překladu znamená „základna“. Ideologie této organizace je založena na doktríně saláfismu a džihádismu. Pojmem saláfismus je označována snaha o návrat k původnímu, správnému Islámu z dob proroka Mohameda. Podle saláfistů se tedy jedná o snahu změnit současný muslimský svět, který je negativně ovlivněn rozpínavostí západu, a vrátit ho zpátky ke kořenům. Prostředkem k tomuto návratu má být právě džihád. Mezi muslimy neexistuje jednotná interpretace toho, jak má být džihád vykonáván. To jak je v danou dobu a v dané oblasti chápán, je dáno v zásadě tím, jak ho vykládají místní autority. Obecně je džihád válkou považován za nižší formu džihádu, na rozdíl od osobního či kolektivního džihádu, pro nějž je typická duchovní očista skupiny nebo sebe sama. Al-Káida však odmítá rozdíl mezi nižším a vyšším džihádem a říká, že musí jít ruku v ruce společně. Snaží se o globální džihád a volá do zbraně muslimy po celém světě. Organizace ale své činy nepovažuje za terorismus, nýbrž za odpověď na příkoří, která jim způsobuje západ (Turner, 2010, s. 543 - 553).

3.1. Vývoj organizace od sovětské intervence v Afghánistánu do současnosti

Kořeny al-Káidy nacházejí svůj původ již v období Sovětsko-afgánského konfliktu. Po intervenci Sovětského svazu do Afghánistánu v roce 1979 se v zemi začala vytvářet anti-sovětská opozice. Odboj se nesl v duchu ochrany islámu před vnějším, ateistickým nepřítelem. To co bojovníky motivovalo a drželo pohromadě, byl právě džihád, a právě proto začali být nazýváni mudžahedíny. Těšili se velké podpoře zemí západního bloku, mimo jiné i Spojených států, které poskytovaly nejdříve materiální a finanční pomoc a později se velkou měrou podílely na výcviku nových bojovníků (Makariusová, 2013, s. 72 - 79).

Roku 1984 založili Usáma bin Ládín a Abdulláh Azzam nevládní organizaci Maktab al-Khiamat (MAK), jenž se stala předchůdkyní al-Káidy. Tato organizace rekrutovala

dobrovolníky a poskytovala jim ubytování a výcvik. Mimo to působila jako centrum propagandy džihádu. Dále se věnovala i humanitárním činnostem a zakládala zdravotní a vzdělávací centra. Koncem konfliktu, v letech 1988 a 1989 se zahraniční bojovníci začínají vracet do svých zemí, které je ale odmítají přijmout kvůli jejich radikalizaci. Azzam a bin Ládín chtějí zužitkovat svou síť bojovníků k vytvoření islámského hnutí, které bude šířit džihád i v následujících letech, a to v globálním měřítku. Zakládají tedy al-Káidu. Ta ale z aktivit organizace Maktab al-Khiamat nadále přebírá pouze vojenskou činnost (Makariusová, 2013, s. 82 - 95).

Zpočátku al-Káida nevnímá jako svého hlavního nepřítele Spojené státy americké. To se však mění s rozmístěním amerických vojsk v Saudské Arábii, což také vede k rozkolu bin Ládirina se saudskou královskou rodinou, kterou označuje za podřízenou USA. Odchází tedy nejdříve do Súdánu a později, v roce 1996, do Afghánistánu. Spolu s ním se přesouvá i řídicí centrum al-Káidy. Tyto země poskytují skupině útočiště, aby mohla bezpečně provozovat svoje aktivity, bin Ládín za to přivádí do zemí peníze a podílí se na výstavbě infrastruktury. Postupně jsou také zakládány pobočky al-Káidy v ostatních zemích Blízkého východu a Afriky. V druhé polovině 90. let vydává Usáma bin Ládín dvě fatwy, ve kterých vyhláší válku Spojeným státům a ostatním režimům které utlačují muslimské obyvatelstvo (mj. Saudská Arábie, Izrael, Jordánsko ale i Čína nebo Indie). Jeho cílem, a tedy i cílem al-Káidy, je zničení těchto režimů, vyhnání Spojených států z muslimských zemí a ukončení jejich vlivu v oblasti (Makariusová, 2013, s. 96 – 109).

Mezi nejvýraznější teroristické útoky al-Káidy vůči USA jednoznačně patří útoky na amerických ambasádách v Nairobi (Keňa) a v Dar es Salaam (Tanzanie) v roce 1998 a na americký torpédoborec USS Cole v přístavu Aden (Jemen) roce 2000. Tím nejvýraznějším je ale útok z 11. září 2001, při kterém byla členy al-Káidy unesená čtyři americká letadla. První dvě narazila do věží Světového obchodního centra, třetí do budovy Pentagonu a čtvrté mělo pravděpodobně za cíl Bílý dům, ale zřejmě díky odvaze pasažérů vzepřít se únoscům, spadlo do neobydlené oblasti. Útok měl za cíl vyprovokovat Spojené státy k vyvolání „proti-muslimské války“ a tím zmobilizovat muslimy ke globálnímu džihádu (Makariusová, 2013, s. 101 – 117).

Po reakcích mezinárodního společenství na 11. září byla zničena velká část zázemí al-Káidy v Afghánistánu, takže skupina přišla o své bezpečné útočiště a její představitelé byli

nuceni uprchnout do sousedního Pákistánu. Tam se usadili v oblasti Federálně spravovaných kmenových území (FATA) u hranic s Afghánistánem, kde působí pod ochranou kmenových vůdců. Před 11. zářím byla al-Káida silně centralizovanou organizací. Po jejím nedobrovolném odchodu z Afghánistánu však došlo ke značné decentralizaci. Na důležitosti začínaly získávat její franchisové pobočky – přidružené skupiny jako al-Káida v Islámském Maghrebu, al-Káida na Arabském poloostrově nebo al-Káida v Iráku (Makariusová, 2013, s. 125 – 126). Současným vůdcem al-Káidy je Ayman al-Zawahiri, který nahradil Usámu bin Ládina po jeho smrti v roce 2011.

3.2. Odpověď USA na 11. září

Útoky z 11. září 2001 byly bezprecedentním aktem agrese nestátního aktéra na půdě Spojených států amerických. Takováto akce logicky vyvolá reakci. George Bush již v den útoků ve svém projevu k veřejnosti prohlásil, že příslušné orgány již pracují na dopadení těch, co jsou za útoky zodpovědní a že *„nebudou dělány žádné rozdíly mezi teroristy, kteří mají útok na svědomí a těmi, kteří je ukrývají“*. Také zmínil, že Spojené státy a jejich spojenci budou postupovat jednotně, aby vyhráli *„válku proti terorismu“* (Bush, 2001a). Termín *„válka proti teroru“*, který se stal jakýmsi souhrnným označením pro vojenské aktivity USA po 11. září, byl poprvé použit americkým prezidentem při jeho projevu k oběma komorám kongresu 20. září téhož roku. V tomto projevu potvrdil, že pachatelem útoku je al-Káida a označil její členy za nepřátele svobody a vrahy, kteří chtějí zabít všechny Američany, křesťany a židy. Prohlásil, že teroristé jsou dědicové vražedných ideologií 20. století a útoky na Světové obchodní centrum a Pentagon byly aktem války. Tak na tento akt bude také odpovězeno. Slíbil, že Spojené státy využijí *„všech způsobů diplomacie, nástrojů zpravodajských služeb a trestního práva, veškerého finančního vlivu a jakýchkoliv válečných prostředků“*, kterých bude třeba. Válka proti teroru podle něj neskončí, dokud nebude poražena poslední, globálně působící, teroristická skupina (Bush, 2001b).

3.2.1. Vojenská síla

Dne 14. září 2001 byl Kongresem USA schválen zákon *The Authorization for the Use of Military Force* (AUMF), který opravňoval prezidenta k použití veškeré potřebné síly vůči teroristům, kteří mají útoky na svědomí, ale i těm, kteří je ukrývají (United States

Congress, 2001). To mělo sloužit jak k jejich potrestání, tak k prevenci budoucích možných útoků. Tento dokument tvořil právní rámec pro řadu nasazení americké armády v zahraničí v následujících letech.

Jako uvedení války proti teroru do praxe, byla v říjnu roku 2001 spuštěna operace *Enduring Freedom*, která trvala až do prosince 2014. Na základě této operace byla zahájena válka v Afghánistánu, ale jednotky USA byly nasazeny v rámci protiteroristických aktivit i na Filipínách, Africkém rohu, Sahelu, Kyrgyzstánu, Gruzii nebo Karibiku a Střední Americe. Právě americká intervence v Afghánistánu byla namířena na pozice al-Káidy, jako strůjce útoků z 11. září. Cílem kampaně bylo zničení tréninkových táborů a přilehlé infrastruktury, zajištění vůdců organizace a ukončení veškerých jejích aktivit v Afghánistánu. Společně s tím, bylo cílem kampaně svržení Tálibánu a dosazením nové vlády, která bude v zemi udržovat mír a stabilitu (Chin, 2003, s. 62).

Operace *Enduring Freedom* v Afghánistánu byla zahájena 7. října 2001, tedy necelý měsíc po útocích a byla tak připravena velmi na rychlo. Strategie USA měla zahrnovat letecké údery na pozice al-Káidy a Tálibánu a podporu jednotné anti-talibanské opozice. Spojené státy začaly tuto operaci masivní leteckou kampaň za použití bombardérů, stíhacích letounů a střel Tomahawk. Soustředily se zejména na okolí velkých měst, jako jsou Kábul, Kandahár, Džalalábád a Mazar e-Šarif. Útoky byly mířeny zejména na protiletadlové systémy, vojenská velitelství, teroristická výcviková střediska, vojenská letiště a koncentrace bojové techniky, ale také na prezidentský palác a televizní a rádiové budovy. Jenom během prvních dvou dní operace bylo zničeno 80 % předem stanovených cílů (Strategic Survey, 2002, s. 235 – 237). V Afghánistánu byly od počátku operace nasazeny také zvláštní jednotky, jejichž úkoly byly mimo jiné sběr informací nebo výcvik vojáků Severní aliance. Již po necelém měsíci se však také aktivně účastnily bitev, podobně jako konvenční pozemní jednotky, vyslané do Afghánistánu koncem října, aby bojovaly právě po boku Severní aliance. Ta fungovala jako největší opoziční skupina vůči Tálibánu a zároveň také jako jeho pozemní vojenský protivník. Během října a listopadu se jí postupně podařilo, za významné letecké a dělostřelecké podpory USA, získat velkou část země a vyhnat Tálibán z klíčových pozic. Posledním velkým městem v držení Tálibánu byl Kandahár, který byl dobyt vojsky Severní aliance 7. prosince 2001. Následně se pozornost přesouvá k jeskyním komplexům Tora Bora na jihovýchodě Afghánistánu. Tam se podle

informací ukrývalo velké množství bojovníků Tálibánu a al-Káidy. Stovky jich během bojů zahynuly, stovky jich uprchly do sousedního Pákistánu (Strategic Survey, 2002, s. 238 – 245).

Během těchto bojů byl navýšen počet amerických vojáků v Afghánistánu na 2 500 z předchozích 1 300. V březnu 2002 bylo již v zemi přibližně 7 200 vojáků. Na začátku měsíce byla spuštěna operace Anakonda, což byl útok na jednotky Tálibánu a al-Káidy v údolí Shahi-Kot a pohoří Arma, nedaleko od Tora Bora. Jednalo se o největší zapojení konvenčních pozemních jednotek Spojených států od říjnové invaze. Na konci téhož roku se počet vojáků USA v zemi navýšil na 9 700. V roce 2003 provedl Tálibán reorganizaci ve svých řadách a zahájil povstání za použití guerillové taktiky. Během následujících let boje eskalovaly, a proto nadále stoupaly i počty amerických vojáků, v roce 2007 bylo ve válce nasazeno 25 000 vojáků a v letech 2010 a 2011 dokonce okolo 100 000 vojáků. V dalších letech se, vzhledem k plánovanému odchodu amerických jednotek z Afghánistánu, začaly počty postupně snižovat. Po ukončení operace *Enduring Freedom* v prosinci 2014 zůstalo v zemi přibližně 16 000 vojáků (Military Times, 2016).

V prosinci 2001 se v německém městě Bonn konala konference pořádaná Organizací spojených národů (OSN), na níž byl dočasným prezidentem Afghánistánu zvolen Hamid Karzai, preferovaný Spojenými státy. Mimo jiné byly ustanoveny Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly (angl. zkr. ISAF), jejichž cílem bylo původně zajišťovat bezpečnost v afghánském hlavním městě Kábulu. Když v roce 2003 převzala vedení této mise Severoatlantická aliance (NATO), byla působnost ISAF rozšířena z hlavního města do zbytku země. V roce 2010 působilo v Afghánistánu v rámci této mise přibližně 130 000 vojáků z jednapadesáti zemí, včetně všech členských států NATO. Jejich úkolem bylo pomáhat afghánským vládním představitelům s přestavbou země a asistovat afgánským bezpečnostním útvarům s potlačováním eskalujícího povstání. Poté co byla veškerá odpovědnost převedena na afgánské jednotky, byla mise ISAF v prosinci 2014 ukončena a od ledna následujícího roku nahrazena menší nebojovou operací *Resolute Support* (v češtině Rozhodná podpora) (North Atlantic Treaty Organisation, 2015). V prosinci 2014 byla rovněž ukončena operace *Enduring Freedom*, která běžela souběžně s misí ISAF. Spojené státy měly tedy v zemi od roku 2001 jak své vlastní, samostatné jednotky, fungující unilaterálně, tak jednotky fungující v rámci ISAF pod vedením NATO. Spojené státy však nesdílely s ostatními členskými státy NATO společnou vizi o povaze a

směřování ISAF. Zatímco Spojené státy se soustředily spíše na vojenské cíle a deklarovanou válku proti teroru, jiné země v čele s Německem a Itálií upřednostňovaly udržování stability, rekonstrukci a nation-building⁴ (Wildman, Bennis, 2010, s 471). Když americký generál Dan McNeill v roce 2007 vystřídal na pozici velitele ISAF britského generála Davida Richardse, nastala viditelná změna v taktice. Zatímco Richards preferoval programy orientované na hospodářský rozvoj, snažil se podporovat lokální mírové dohody a celkově prosazoval jemnější přístup jednotek NATO v Afghánistánu, jeho nástupce upřednostňoval spíše tvrdší a agresivnější vojenský přístup (ReliefWeb, 2007).

Spojené státy se však nedržely striktně na území Afghánistánu. Jak již bylo zmíněno výše, mnoho bojovníků al-Káidy a Tálibánu uprchlo po americké invazi do sousedního Pákistánu a usadilo se především v pohraniční oblasti FATA. Z toho důvodu USA často podnikaly vojenské aktivity na území Pákistánu, avšak bez konzultace s tamní vládou. Za zmínku stojí například akce z 2. května 2011, kdy byly americké zvláštní jednotky Navy SEAL vysazeny v městě Abbottábád s cílem zabít Usámu bin Ládina. Po čtyřicetiminutové střelbě a zabití bin Ládina bylo jeho tělo naloženo do helikoptéry a jednotka odletěla zpět do Afghánistánu. Pákistánská strana nebyla předem informována o uskutečnění takovéto akce na svém území a dozvěděla se o ní až v momentě, kdy už bylo po všem (Fair, 2012, s. 244). V roce 2004 spustily v Pákistánu Spojené státy také svůj dronový program. Využívají ho jak ke sledování a sběru dat, tak k cílenému zabíjení členů al-Káidy a Tálibánu. Podle serveru *The Bureau of Investigative Journalism* bylo od začátku roku 2004 do konce roku 2016 vykonáno 424 útoků dronů na území Pákistánu, přičemž po nástupu Baracka Obamy do prezidentského úřadu zaznamenaly tyto útoky strmý nárůst. Odhadují, že za tu dobu si útoky vyžádaly mezi 2499 – 4001 obětmi, z toho mezi 424 – 966 oběmi byli civilisté (The Bureau of Investigative Journalism, 2017). Použití dronů je v tomto případě v rozporu s mezinárodním právem⁵, zásadně narušuje suverenitu Pákistánu a podryvá legitimitu pákistánské vlády. Ta veřejně kritizuje USA za aktivity na svém území, avšak sama není schopná se vypořádat s radikálními bojovníky na hranicích s Afghánistánem, čímž ztrácí podporu u svých občanů (Ahmad, 2014, s. 24 – 27).

---

⁴ Nation-building je proces při kterém dochází k vytváření vládních institucí a občanského pořádku v zemích, které čerstvě prošly nebo procházejí válkou

⁵ Cílené zabíjení pomocí dronů je v rozporu s mezinárodním právem, jelikož s danou osobou nedochází k soudnímu řízení, na které má právo. Další rozpor je v tom, že k tomu dochází mimo válečnou zónu, kterou Pákistán není (Center for Constitutional Rights, 2010).

3.2.2. Diplomacie

Vzhledem k hrůznosti útoků z 11. září získaly Spojené státy širokou mezinárodní podporu. Již den po útocích se sešla Rada Bezpečnosti OSN (RB OSN) a jednomyslně schválila rezoluci č. 1368, ve které útoky označila za „*hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost*“. Také vyzvala všechny státy ke kooperaci, aby byli před spravedlnost postaveni ti, kteří jsou za činy zodpovědní, ale i ti, kteří je podporují (United Nations Security Council, 2001).

Následně NATO aktivovalo článek 5 Severoatlantické smlouvy. Ten říká, že útok na jeden členský stát je jako útok na všechny členské státy, a ty jsou tudíž připraveny postupovat proti hrozbě společně. Spojené státy si však nepřály vést operaci v rámci široké koalice s kolektivním rozhodováním. Svě alianční partnery požádaly o konzultační činnost a jiné formy podpory, avšak řízení operace ponechaly výhradně na sobě. Pouze Velká Británie se stala při invazi do Afghánistánu blízkým partnerem USA. Přímo se zúčastnila leteckých úderů na pozice al-Káidy a Tálibánu a britské zvláštní jednotky se podílely na výcviku bojovníků Severní aliance (Strategic Survey, 2002, s. 223-237). Nebyly to ale jenom členské státy NATO, které nabídly pomoc. Japonsko poskytlo k dispozici logistickou podporu a zpravodajské informace a Singapur zpřístupnil svůj přístav americkým a britským letadlovým lodím a zajišťoval tankování letadel ze vzduchu. Klíčovou byla pak spolupráce se zeměmi v regionu. Státy jako Uzbekistán, Turkmenistán, Tádžikistán i Pákistán otevřely na svém území zásobovací koridory do Afghánistánu a zpřístupnily svůj letecký prostor. Také Rusko podpořilo vojenskou akci a zajišťovalo Spojeným státům logistickou podporu, otevřelo svůj vojenský prostor pro humanitární lety a poskytovalo zpravodajské informace. Zároveň dodávalo zbraně a jiné vojenské vybavení Severní alianci (Strategic Survey, 2002, s. 232 – 240).

Po vytvoření ISAF se do Afghánistánu přesunuly i jednotky ostatních členských států NATO, ale i nečlenských států, které se mise zúčastnily, jako například Austrálie, Nový Zéland, Švédsko, Finsko, Jordánsko, Spojené arabské emiráty a jiné další. Při zakládání ISAF bylo dohodnuto, že se budou participující země střídát ve vedení této mise, a tato podmínka byla dodržována do roku 2007. Od té doby, až do ukončení mise na konci roku 2014 se na postu vrchního velitele střídali pouze američtí generálové. V letech 2008 – 2009 působil stejný generál jako velitel ISAF a zároveň jako velitel samostatných

amerických jednotek v Afghánistánu (Wildman, Bennis, 2010, s. 471; North Atlantic Treaty Organisation, 2015).

Jak již bylo zmíněno výše, panují mezi Spojenými státy a ostatními zeměmi NATO rozdílné pohledy na přístup vojsk v Afghánistánu. Kromě toho, že USA upřednostňují spíše čistě vojenské aktivity, zatímco jiné země se soustředí na nation-building, také Spojené státy požadují po svých koaličních partnerech, aby nasazovali v zemi větší počty svých vojáků. Ty se oproti tomu snaží počty snižovat. Tato snaha o stahování svých vojáků roste i po nástupu Baracka Obamy a eskalaci konfliktu v roce 2009. To je způsobeno rostoucím tlakem veřejnosti v jednotlivých členských státech – v roce 2009 si 60 % Britů, 60 % Němců nebo 55 % Italů přeje stažení svých jednotek z Afghánistánu (Wildman, Bennis, 2010, s 471 – 473).

3.2.3. Systém prosazování práva

V říjnu roku 2001 vyšel v platnost *Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act*, známý také jako Patriot Act. Tento zákon sklidil velkou kritiku kvůli rozšiřování sledování a používání imigračních zákonů jako protiteroristických zákonů. V tomto směru byl však Patriot Act relativně mírný. Nejagresivnější odpovědi na 11. září nebyly autorizovány legislativou, nýbrž prováděny unilaterálně exekutivními nařízeními (Roach, 2011, s. 161 – 162). Například několik měsíců po útocích prezident Bush tajně zmocnil Národní bezpečnostní agenturu (NSA) k odposlouchávání telefonních hovorů a monitorování emailů bez soudního povolení, a to i co se týče občanů Spojených států nebo osob pobývajících na americkém území. Přestože je tento akt v rozporu s Ústavou Spojených států, jeho obhájci tvrdili, že vychází z práv prezidenta, případně že je prezident k tomuto autorizován AUMF. V roce 2007 byl kongresem vydán *Protect America Act*, který tuto praxi zlegalizoval (Roach, 2011, s 184 – 186).

Další kontroverzní záležitostí bylo bezpochyby preventivní uvěznění cizinců v detenčních zařízeních bez vznesení obvinění. Zadržováni byli zejména Arabové a občané muslimských zemí, a to bez sdělení důvodu a v některých případech i na velmi dlouhou dobu. Jen dva roky po 11. září bylo takto uvězněno odhadem kolem pěti tisíc osob (Roach, 2011, 187 – 190).

Na základě AUMF vydal George Bush v listopadu 2001 nařízení, které povolovalo detenci a soud před vojenskou komisí u osob, u kterých byl důvod domnívat se, že jsou členové al-Káidy nebo jsou jinak spojeni s mezinárodním terorismem. Nařízení také oznamovalo, že takto uvězněné osoby nemohou hledat nápravu u jakéhokoliv soudu USA, soudu jiné země, ani u mezinárodního tribunálu (Roach, 2011, s. 198 – 199). Toto nařízení mělo ospravedlňovat dlouhodobé zadržování osob podezřelých z terorismu v detenčním zařízení na americké základně Guantanámo. Tam byly dováženy osoby podezřelé ze spolupráce s al-Káidou či Tálibánem za účelem výslechu a internace. Jak vyšlo později na povrch, zacházení se zadrženými bylo velmi kruté a často docházelo na mučení a to i během výslechů. Kritici této vládní praxe poukazují na to, že nejsou dodržovány Ženevské konvence a že vzhledem k habeas corpus⁶ mají mít zadržení právo na soudní přezkoumání jejich zadržení. Americká administrativa argumentovala tím, že jsou vězni drženi mimo území USA, a proto se na ně nevztahuje habeas corpus. Stejně tak tvrdí, že se Ženevské konvence na členy al-Káidy nevztahují, jelikož organizace je nepodepsala a sama tyto úmluvy porušuje (Lane, 2006). Americký nejvyšší soud v roce 2008 finálně uznal, že i na vězně na Guantanámu se vztahuje habeas corpus a i oni mají právo stanout před federálním soudem a nikoliv pouze před vojenskou komisí. Po svém nástupu do úřadu prezident Obama vydal nařízení, ve kterém oznámil, že hodlá detenční zařízení do roka uzavřít a všechny zadržené buď přemístit do zařízení v USA, převést do jiných zemí nebo propustit. Senát však neuvolní prostředky na převoz vězňů a tak zůstává Guantanámo nadále otevřené (Roach, 2011, s. 204 – 2010). V prosinci 2011 navíc podepsal Barack Obama *National Defense Authorisation Act for Fiscal Year 2012* (NDAA 2012), který mimo jiné kodifikuje vojenskou detenci na neomezenou dobu bez nároku na vznesení obvinění a bez nároku na soud (American Civil Liberties Union, 2012).

Další velmi problematickou záležitostí je snaha americké administrativy legitimizovat mučení. Spojené státy používaly na vězně takzvané *vylepšené techniky výslechu*, které zahrnovaly mimo jiné bití, zabraňování spánku, věznění v malém prostoru, waterboarding atd. Bylo vydáno několik memorand, známých jako *torture memos*, které mimo jiné obhajovaly mučení tím, že když je prováděno mimo území USA, nevztahují se na něj zákony USA. Spojené státy ve spojitosti s tímto tvrzením využívaly např. takzvaná *black sites*, tedy místa mimo území USA, kde Ústřední zpravodajská služba (CIA) provozovala

---

⁶ V americkém právním řádu se jedná o právo vězněného být postaven před soud, aby bylo prošetřeno, zda je jeho uvěznění oprávněné.

tajná detenční zařízení. Dále také hojně praktikovaly mimořádná vydávání, tedy předávání vězňů do judikatury jiného státu bez předchozího soudního řízení. Často docházelo takto k vydávání i do zemí, u kterých bylo předem předpokládáno, že v nich budou vězni mučeni. *Torture memos* dále obhajovaly používané techniky výslechu jako přijatelné, jelikož nezpůsobují příliš velkou bolest nebo dlouhodobou psychickou újmu. Prezident Obama takovéto formy výslechu pomocí exekutivního zařízení zakázal. Nutno podotknout, že mimořádná vydávání, jsou však praktikována nadále (Roach, 2011, s. 218 – 226).

4. Islámský stát

Islámský stát, známý také jako Islámský stát v Iráku a Sýrii, Islámský stát v Iráku a al-Sham (ISIS), Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIL) nebo Daesh, je Spojenými státy americkými i Organizací spojených národů považován za teroristickou organizaci již od roku 2004, tehdy však ještě pod původním názvem (U. S. Department of State, 2018; United Nations 2018, s. 134). Není však ideální hovořit o něm pouze jako o teroristické organizaci. Podobně, jako například u al-Káidy, se jedná o sunnitskou saláfisticko-džihádistickou skupinu využívající teroristické taktiky jako způsobu boje. Oproti al-Káidě však Islámský stát využívá i konvenčních metod válčení. To je dáno tím, že má, na rozdíl od al-Káidy, ambice držet a rozšiřovat teritorium pod svou správou, které sám označuje za stát. Jako stát se také snaží chovat. Má vládu oddělenou od vojenských složek a vlastní administrativní systém, a také na svém území reguluje obchod a vybírá daně. Na svých teritoriích uplatňuje islámské právo šaría, na jehož plnění dohlíží soudní systém. Islámský stát má také vlastní populaci, tvořenou jak původním obyvatelstvem daného území, tak příchozími bojovníky ze zahraničí, kteří mají od roku 2014 možnost vlastnit i pas Islámského státu. Rovněž disponuje vlastním teritoriem, i když s nestabilními hranicemi a je schopný fungovat jako mezinárodní aktér. Dá se tedy říci, že splňuje Montevidejská kritéria pro definici státu, nemůže být však za suverénní stát považován, jelikož není uznáván mezinárodním společenstvím (Belanger-McMurdo, 2015).

Od al-Káidy se Islámský stát výrazně liší i podstatně větší mírou násilí a brutality, ale také výběrem cílů proti kterým jsou namířeny. Zatímco první jmenovaná skupina zvolila za svého úhlavního nepřítele Spojené státy a jejich spojence, druhá jmenovaná se původně soustředila spíše na vedení sektářského konfliktu v regionu. Zaměřuje se zejména na boj se šíitskou populací, ale i se sunnity, kteří dle jejich pohledu „odpadli od pravé víry“ (Byman, 2015). Mezi cíle Islámského státu nepatří pouze vládní jednotky či jiné ozbrojené skupiny, ale i obyvatelé vlastního území. Právě za násilí na muslimech je Islámský stát al-Káidou často kritizován. Její vůdce, Ayman al-Zawahiri, v roce 2013 poprvé zveřejnil souhrnné instrukce k tomu, jak správně vést džihád. V těchto pokynech vyzýval veškeré džihádistické organizace, aby přestaly bojovat mezi sebou, vyhnuly se zbytečným konfliktům s vládními autoritami a jinými náboženskými sektami, které zaměstnávají jejich zdroje a ubírají jim energii a poštvávají místní populaci proti nim, a soustředily se na

svůj primární cíl, jímž jsou Spojené státy. Také vystoupil proti zabíjení nevinných muslimů a žádal ochranu pro nebojující, ženy a děti (Turner, 2015, s. 219). Tímto se jasně vymezil vůči chování Islámského státu a snažil se získat na svou stranu nejen umírněnější bojovníky, ale i celou muslimskou populaci. Nejen že Islámský stát nedodrží ani jeden z výše zmíněných bodů vytyčených Zawahirim, používá ale při svých aktivitách i brutálních a středověkých metod jako jsou kamenování, ukřižování, upalování, stínání hlav či různé podoby sexuálního násilí.

4.1. Utváření Islámského státu a jeho expanze

Předchůdce Islámského státu, Organizace pro monoteismus a džihád (Jamaat al-Tawhid wa-l-Jihad), byla založena již v roce 1999 jordánským radikálem Abu Musabem al-Zarqawim. Cílem této organizace bylo svrhnout režim v Jordánsku, a následně pak v celé oblasti Levanty. Se vstupem amerických vojsk do Iráku se hnutí ještě více zradikalizovalo a začalo být nechvalně známé svými krutými praktikami a sebevražednými bombovými útoky na šíitské cíle, čímž narůstalo na popularitě u zahraničních bojovníků. V říjnu 2004 slíbil Zarqawi, po osmi měsících vyjednávání, oddanost Usámu bin Ládínovi a přejmenoval hnutí na al-Káidu v zemi dvou řek, známější pod názvem al-Káida v Iráku. Díky tomu získala Zarqawihova skupina přístup k finančním zdrojům al-Káidy a k jejím náborovým a logistickým sítím. V roce 2006 založil Zarqawi, spolu s dalšími iráckými džihádistickými skupinami, zastřešující organizaci Šuru Mudžáhidů (Majlis Shura al-Mujahedin), která se v témže roce, po Zarqawihovi smrti, přejmenovala na Islámský stát v Iráku (Zelin, 2014, s. 1 – 4).

V roce 2013, již pod vedením Abu Bakra al-Baghdadiho, oznámila organizace, že své pole působnosti rozšiřuje i do Sýrie a mění svůj název na Islámský stát s Iráku a Levantě/ al – Sham/ Sýrii. Využívá tamní občanské války a chce zemi použít jako tzv. safe heaven. Organizace zároveň deklarovala, že se slučuje se syrskou povstaleckou skupinou Jabhat al-Nusra. Toto sloučení však odmítli jak lídři Jabhat al-Nusra, tak lídři al-Káidy, jejíž je přidruženou organizací. Vedení al-Káidy zároveň vyzvalo Islámský stát, ať se drží pouze na území Iráku (Zelin, 2014, s. 4). Povstání vedené Islámským státem vypuklo v lednu 2014 v irácké provincii Anbár. Jak povstání postupovalo, získali rebelové pod svou správu v červnu téhož roku i druhé největší město v Iráku, Mosul, a vyhlásili chalífát. Během bojů o Mosul selhaly irácké bezpečnostní složky, jejichž vojáci se hromadně vzdávali a

dezertovali k řadám Islámského státu. Následně se boje přesunuly do provincie Dijála a začátkem srpna jednotky radikálů zaútočily na autonomní kurdská území, což podnítilo kurdské bojové jednotky k zahájení ofenzivy vůči skupině. S tím, jak se jednotky ISIS přibližovaly k Bagdádu, se začaly formovat šíitské milice, aby pomohly vládním jednotkám bránit irácké hlavní město, které je z 80% obýváno právě šíity. Sunnitská část obyvatelstva naopak Islámský stát povětšinou tolerovala či dokonce podporovala a přidávala se k jeho řadám. V létě 2014 tvořili polovinu jeho bojovníků příslušníci syrských a iráckých sunnitských kmenů. V Sýrii okupoval Islámský stát v roce 2014 severovýchod země, konkrétně velké části provincií Rakka a Dajr az-Zaur. Ve druhé jmenované provincii se nachází ložiska ropy, jejímž prodejem syrské vládě získával ISIS prostředky pro své fungování. Finance například pro platy zahraničních bojovníků získával mimo jiné také výběrem daní či rabováním a vykrádáním bank na dobytém území (Congressional Digest, 2014, s. 2 - 5).

4.2. Reakce USA

Od počátku povstání na začátku roku 2014 nepřestává Islámský stát šokovat svět, a to nejen svou krutostí, ale i schopností rychle postupovat, rozšiřovat svoje území a úspěšně vytlačovat Irácké bezpečnostní složky, trénované a vyzbrojené Spojenými státy. Ve svém projevu z 28. března 2014 Obama explicitně Islámský stát nezmiňuje, avšak říká, že největší hrozbou pro Spojené státy zůstává terorismus. Zdůrazňuje, že je potřeba vytvořit novou strategii boje proti terorismu, jelikož provést vojenskou intervenci v každé zemi, která poskytuje útočiště teroristům, je dlouhodobě neudržitelné. Neváhá však použít sílu, pokud budou v ohrožení „*naši lidé, náš způsob života nebo bezpečnost našich spojenců*“ (Obama, 2014a).

V červnu téhož roku svolal Bílý dům tiskovou konferenci prezidenta, jejímž tématem byla tehdejší situace v Iráku. Obama zmínil, že irácká strana není schopna bránit svá města a bude potřebovat podporu. Akcentoval ale, že nemá v plánu posílat do Iráku pozemní bojové jednotky. Také prohlásil, že Spojené státy sehrají určitou roli v boji proti Islámskému státu, je ale na Iráčanech, aby tento problém vyřešili sami (Obama, 2014b). Mezitím se jednotky ISIS přiblížily k městu Irbíl, kde sídlí americký konzulát a žije zde i početná americká komunita. Na začátku srpna také Islámský stát dobyl město Sindžár a začal s hromadným zabíjením místních Jezídů. Mnoho z nich uteklo do blízkého pohoří

Sindžár, kde se ukrylo. Na tyto události reagoval Barack Obama 7. srpna, když uvedl, že autorizoval dvě vojenské operace v Iráku v podobě leteckých útoků. Jedna měla být podle Obamy cílena právě na jednotky Islámského státu poblíž Irbílu, druhá měla za cíl zachránit civilisty ukryté v pohoří Sindžár a zabránit tak genocidě (Obama, 2014c).

4.2.1. Vojenská síla

Již během června však poslaly Spojené státy, na žádost tamní vlády, do Iráku 300 vojáků, aby sloužili jako poradci Iráckých bezpečnostních složek a zajistili zpravodajské informace o aktivitách ISIS. V září přibylo dalších 475 poradců, kteří měli pomoci iráckým a kurdským jednotkám s pozemními operacemi. K tomu bylo autorizováno ještě 820 vojáků, aby chránili americkou ambasádu a letiště v Bagdádu, americký konzulát v Irbílu a prováděli sledovací lety (Congressional Digest, 2014, s. 7).

Vojenská operace Spojených států vůči ISIS byla později pojmenována jako operace *Inherent Resolve*. Tato operace začala 8. srpna 2014 leteckými a dronovými útoky na pozice Islámského státu. Útoky byly cíleny na těžkou bojovou techniku, vojenské checkpointy a podobné cíle. Vytvářely tak leteckou podporu pozemním jednotkám Kurdů a Iráckých bezpečnostních složek, které postupovaly proti ISIS. Necelý týden po začátku kampaně prezident Obama oznámil úspěch v bojích u pohoří Sindžár, a mohla být tedy umožněna evakuace vysídlených Jezídů. Následně se kurdským pešmergům a iráckým jednotkám s americkou leteckou podporou podařilo získat zpět, z rukou Islámského státu, přehradu u města Mosul (Congressional Digest, 2014, s 7).

Dne 10. září přednesl Barack Obama projev, ve kterém oznámil, že hodlá Islámský stát „*pokořit a nakonec zničit*.“ Tím dal najevo, že nehodlá zůstat pouze u bránění amerického konzulátu nebo humanitárních operací. Zmínil, že ke zničení ISIS je zapotřebí zaměřit se i na jeho syrskou odnož. Požádal tedy Kongres o povolení trénovat a vyzbrojovat vybrané syrské umírněné opoziční skupiny, aby byly schopné úspěšně čelit Islámskému státu (Obama, 2014d). Leteckou kampaň na pozice Islámského státu v Sýrii začaly Spojené státy 22. září prostřednictvím stíhacích a bombardovacích letounů, střel Tomahawk, ale také dronů. Nálety byly koncentrovány u měst Rakka, Aleppo, Dajr az-Zaur a Hasaka a zasažena byla převážně tréninková střediska, velitelská a řídicí zařízení, vozidla a sklady.

Spojené státy nedostaly k této operaci povolení od syrské vlády, prohlásily ale, že ji předem informovaly (BBC, 2014).

Kongres schválil 18. září program na vyzbrojování a trénování umírněných syrských rebelů, který by zefektivnil jejich pozemní boj proti ISIS. Spojené státy však vyzbrojovaly syrské opoziční skupiny již od roku 2013 a to utajenou operací CIA s názvem Timber Sycamore. Tato operace byla spuštěna, aby podpořila rebely v občanské válce proti režimu prezidenta Asada, vůči němuž se vyhrazují i Spojené státy (Mazzetti et al., 2017). Kongres však neměl zájem zapojovat otevřeně Spojené státy do konfliktu mezi syrskou vládou a opozicí. Proto při schvalování programu v roce 2014 uvedl, že se má týkat pouze vyzbrojování a trénování rebelů na boj proti Islámskému státu, nikoliv proti vládním jednotkám. Kongres také ve společném prohlášení zdůraznil, že tímto nedává souhlas k zapojení ozbrojených sil USA do jakýchkoliv nepřátelských akcí (113th Congress, 2014a). Program byl naplánován na tři roky počínaje rokem 2015 a bylo na něj vyčleněno 500 milionů USD. Státy v regionu jako Turecko, Saudská Arábie, Katar nebo Jordánsko nabídly, že se výcvik může uskutečnit na jejich území. Do výcviku mělo být zapojeno 400 amerických vojáků a několik set pomocného personálu (Reuters, 2015). Ambiciózní program však ve svém výsledku nebyl příliš úspěšný a koncem roku 2015 došlo k jeho zrušení. Nepodařilo se vycvičit dostatečné množství bojovníků a ti, kteří výcvikem prošli, příliš neobstáli v boji. V prosinci 2015 tak fungovalo v Sýrii pouze kolem stovky rebelů, kteří byli vycvičeni Spojenými státy (McLeary, 2016a). I z toho důvodu nakonec Spojené státy přes původní odmítání oznámily, že posílají do Sýrie kolem 300 členů zvláštních jednotek. Toto číslo bylo v prosinci 2016 navýšeno o dalších 200 vojáků. Mezi nimi mají být poradci, výcvikovní instruktoři a specialisté na odstraňování výbušnin. Jejich úkolem je asistovat místním jednotkám opozičních rebelů a Kurdů v boji proti Islámskému státu, tj. pomáhat s organizací, trénovat, vyzbrojovat a jiným způsobem usnadňovat postup (BBC, 2016).

Co se týče amerických jednotek v Iráku, jejich počet nadále rostl. V listopadu 2014 bylo do země nasazeno dalších 1 500 vojáků, čímž došlo ke zdvojnásobení aktuálních stavů. Jejich cílem bylo pomoci Iráckým bezpečnostním složkám a kurdským pešmergům zahájit velkou ofenzivu na jaře následujícího roku (Cooper, Shear, 2014). Koncem roku 2016 již v zemi operovalo kolem 5 000 vojáků USA. Naposledy byl počet navýšen kvůli probíhajícím bojům o Mosul, při kterých mají jednotky Spojených států na starost zejména

logistiku a sběr zpravodajských informací. Americká administrativa prohlašuje, že je její současná strategie v Iráku zcela v souladu s politikou Baracka Obamy o nenasazování bojových pozemních jednotek (Cooper, 2016). Kongres USA 13. prosince autorizoval omezené použití síly proti Islámskému státu. Toto povolení limitoval pouze na použití jednotek k ochraně či záchraně občanů USA na území Iráku a na činnosti, které nebudou obnášet pozemní vojenskou operaci jako je poradenství, plánování, sběr zpravodajských informací a podobné nebojové aktivity (113th Congress, 2014b). Během bojů o město Mosul Spojené státy přiznaly, že na zemi operují jejich speciální jednotky. Jednalo se o tzv. letecké návodčí (Joint Terminal Air Controllers – JTACS), jejichž úkolem je ze země navádět letecké útoky na cíle, což zvyšuje jejich přesnost a efektivitu. Nebyly to tedy jednotky, které by se aktivně účastnily pozemního boje, což splňovalo prohlášení americké strany o nenasazování bojových pozemních sil, přesto však fungovaly ve frontových liniích (McLeary, 2016b). V březnu 2016 byla také v severním Iráku založena dělostřelecká základna, na které operuje námořní pěchota USA. Krátce po svém založení byla napadena jednotkami Islámského státu a došlo ke vzájemné konfrontaci (Starr, 2016).

4.2.2. Diplomacie

Rada bezpečnosti OSN vydává 15. srpna 2014 rezoluci č. 2170, ve které odsuzuje veškeré aktivity Islámského státu. Vyzdvihuje nezávislost, suverenitu a teritoriální integritu Iráku a Sýrie a upozorňuje na velmi znepokojující humanitární situaci v obou zemích právě s ohledem na činnosti zmíněné organizace. Vyzývá členské státy OSN, aby vynaložily veškeré snahy k ochraně svých obyvatel před touto hrozbou. Zároveň žádá, aby společně postavily před spravedlnost ty, kteří jsou zodpovědní za násilí a agresi, aby zamezily přílivu zahraničních bojovníků do Iráku a Sýrie a potlačovaly financování radikálních skupin v oblasti (United Nations Security Council, 2014).

Následně, během zářijového summitu NATO ve Walesu, uspořádaly Spojené státy jednání s devíti vybranými státy, jimiž byly Velká Británie, Francie, Austrálie, Kanada, Německo, Turecko, Itálie, Polsko a Dánsko. Tyto státy označily za „jádro koalice“ proti Islámskému státu, ale uvedly, že doufají, že se připojí další země, a to zejména ty z regionu Blízkého východu. Těchto deset států se dohodlo na společné strategii, a sice letecké útoky na pozice ISIS a posilování pozemních složek Iráckých bezpečnostních složek, Kurdů a potencionálně syrské umírněné opozice. Všechny státy se shodly na tom, že nemají zájem

nasazovat v Iráku a Sýrii své pozemní bojové jednotky (Cooper, 2014). V prosinci téhož roku se na pozvání USA sešlo v Bruselu šedesát partnerů a formálně založilo Globální koalici proti Islámskému státu. Zakládajícími členy byly nejen všechny členské státy NATO a Evropská Unie jako organizace, ale i státy z regionu Blízkého východu (Irák, Jordánsko, Katar, Kuwait, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty atd.), Afriky (Egypt, Maroko, Somálsko) a asijsko-pacifické oblasti (Austrálie, Japonsko, Jižní Korea, Singapur atd.). Partneri se dohodli, že se budou společně soustředit na několik vybraných oblastí, jimiž jsou: podpora vojenských operací, budování kapacit a trénink, zastavení přílivu zahraničních bojovníků do Iráku a Sýrie, odříznutí ISIS od finančních prostředků, řešení humanitární krize a ideologický boj (Office of the Spokesperson, 2014). Spojené státy také v témže roce založily *Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve*, tedy skupinu pod vedením USA, která by měla společně koordinovat protiteroristické akce všech členů koalice vůči Islámskému státu. Všichni partneri se podílejí na kolektivním rozhodování, přesto klíčové hráče tvoří státy, které provádí letecké útoky. Kromě Spojených států mezi ně patří ještě Austrálie, Bahrajn, Francie, Jordánsko, Nizozemsko, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty, Turecko a Velká Británie (Barr, Mintz, 2017, s. 10). Ambivalentní roli v této koalici má Turecko. To je, jako člen NATO, dlouhodobým partnerem USA. Turecko však v regionu nebojuje pouze proti Islámskému státu, ale zároveň i proti kurdským jednotkám, které považuje za napojené na teroristickou Krudskou stranu pracujících. Spojené státy ale naopak kurdské jednotky podporují (Pearson, 2017).

Mimo tuto koalici, se v boji s Islámským státem angažují i Rusko a Írán. Nejsou součástí koalice, protože na rozdíl od jejích členských států podporují syrský režim Bašára Asada a dlouhodobě s ním spolupracují. Obě tyto země mají v Sýrii své jednotky, které asistují vládním silám, ale také se aktivně účastní bojů a to nejen proti ISIS, ale i proti umírněným opozičním skupinám. V říjnu 2015 zahájilo Rusko leteckou kampaň v Sýrii, při níž oficiálně bombarduje pozice Islámského státu. Spojené státy a jejich spojenci však Rusko kritizují, jelikož podle informací je většina ruských útoků cílena na jednotky rebelů (Pearson, 2017).

4.2.3. Systém prosazování práva

V červnu 2015 vyšel nový zákon USA Freedom Act. Ten, měl nahrazovat Patriot Act, jemuž vypršela platnost v témže roce. Tento nový zákon omezoval, do té doby téměř

neomezené, pravomoci NSA ohledně sběru dat. Nově tedy bylo možné provádět sledování pouze se souhlasem federálního soudu. Mnoho kritiků považovalo toto opatření za příliš slabé. Ukazovalo ale alespoň symbolickou snahu, napříč politickým spektrem, omezit sledování občanů. Článek č. 1045 v *National Defence Authorization Act for Fiscal Year 2016* (NDAA 2016) z roku 2015 zase zakazoval všem úředním osobám USA, používání jakýchkoliv metod výslechu, které by nebyly autorizovány v *Army Field Manual* (Roach, 2018, s. 87). Kongres spolu s Obamovou administrativou, se tímto snažily vymezit vůči prostředkům, které byly používány během v boji proti terorismu za Bushovy vlády, a které postupně vyplouvaly na povrch skrze servery WikiLeaks či výpovědi Edwarda Snowdena. Ve snaze uzavřít detenční zařízení na základně Guantánamo však Obama neuspěl. Na začátku roku 2016 vydalo 15 senátorů za Republikánskou stranu rezoluci, ve které žádají prezidenta Obamu, aby otevřel detenční zařízení i pro nově zadržené bojovníky Islámského státu. Důvodem k tomu bylo zadržení Sleimana Daouda al-Afariho, který je považován za muže, jenž má na starosti chemický program Islámského státu. Krátce po zveřejnění rezoluce však Pentagon prohlásil, že al-Afari byl vydán irácké straně (Ackerman, 2016).

Klíčovou roli v Obamově protiteroristické politice hrálo jednoznačně cílené zabíjení, v posledních letech zejména za použití moderních technologií jako jsou drony. Jenom za první rok svého působení ve funkci prezidenta autorizoval více útoků drony, než jeho předchůdce za celou dobu své funkce (The Bureau of Investigative Journalism, 2017). Cílené zabíjení pokračovalo i během operace Inherent Resolve. Tato taktika, je relativně kontroverzní, vzhledem k tomu, že dochází k zabíjení jedinců pouze na základě rozhodnutí exekutivy a nikoliv nezávislého soudu. Když George Bush, a později Barack Obama, využívali cílené zabíjení na odstraňování členů al-Káidy a Tálibánu, obhajovali se tím, že se jedná o sebeobranu, a jsou k tomu zmocněni AUMF z roku 2001. Tou stejnou autorizací ospravedlňuje Barack Obama i veškeré své vojenské aktivity proti Islámskému státu, včetně cíleného zabíjení (Roach, 2018). Tato autorizace však opravňovala prezidenta k použití síly vůči těm, kteří mají na svědomí útoky z 11. září, nebo těm, kteří je ukrývají (United States Congress, 2001). Islámský stát tedy tato kritéria nesplňuje, jelikož v době útoků ještě neexistoval. Dá se argumentovat tím, že je bývalou odnoží al-Káidy, přesto však tento argument není příliš přesvědčivý.

5. Komparace

V předchozích dvou kapitolách byly jednotlivě charakterizovány přístupy Spojených států amerických ke dvěma teroristickým skupinám, al-Káidě a Islámskému státu. Tato kapitola se zabývá srovnáním těchto dvou přístupů na základě stanovených kritérií.

Prvním kritériem jsou použité vojenské prostředky. Obě sledované vojenské operace, *Enduring freedom* i *Inherent resolve*, začaly masivními leteckými kampaněmi, ve kterých byly zapojeny bombardéry, stíhací letouny, střely s plochou dráhou letu Tomahawk a v případě druhé jmenované operace navíc i drony. V obou případech byla nasazena letecká technika, aby podporovala místní pozemní vojska, v případě operace v Afghánistánu to byly jednotky Severní aliance, v případě Iráku a Sýrie jednotky irácké armády, syrské umírněné opozice a Kurdů. V obou případech jim také jednotky Spojených států poskytovaly poradenství, výcvik, zpravodajské informace a vojenské vybavení. Co se týče operace *Enduring freedom*, došlo k zapojení pozemních jednotek do bojů již necelý měsíc po zahájení intervence. Pozemní boj šel ruku v ruce s rozhodnutím Washingtonu použít jakékoliv vojenské prostředky ke zničení terorismu. Zapojení se do pozemních bojů připoutalo Spojené státy v Afghánistánu na dlouhou dobu a stálo i za jedním z důvodů kritiky tehdejší politiky USA. Barack Obama se tomuto snažil vyhnout a mnohokrát uvedl, že nehodlá proti Islámskému státu nasadit pozemní jednotky. Přesto, ale nasazeny byly, ačkoliv samy nepodnikaly ofenzivní operace. Již fakt, že se vojáci USA účastnili bojů ve frontových liniích, jako letečtí návodčí nebo při bojích bránili svou základnu, kterou po intervenci založili, se povaha kampaně proti ISIS dost vzdalovala původnímu Obamovu záměru. Tím bylo chránit americké občany na území Iráku a zabránit genocidě Jezidů v pohoří Sindžár. Po čase ale byly tyto dvě mise rozšířeny o další misi, a to kompletně zničit Islámský stát. John Kerry, americký ministr zahraničí, však o vojenské akci vůči ISIS nehovoří jakožto o válce, nýbrž jako o vyšší úrovni protiteroristických operací (Kerry in Zenko, 2015). Rétorika jednotlivých administrativ ohledně protiteroristických politik se tedy značně liší.

Rozdíl je také v počtu nasazených vojáků. V listopadu 2001, tedy měsíc po začátku operace *Enduring freedom*, bylo v Afghánistánu nasazeno přibližně 1 300 vojáků. Po měsíci trvání operace *Inherent resolve*, v září 2014 bylo v Iráku kolem 1 500 amerických vojáků, tedy více než bylo z počátku nasazeno proti al-Káidě a Tálibánu. V Afghánistánu

však počty vojáků stoupaly značně strměji. Během dvou let a dvou měsíců narostl na 13 000. Počet vojáků, nasazených v rámci kampaně proti Islámskému státu, za podobné období dosáhl 5 500, přičemž 5 000 vojáků je nasazeno v Iráku a 500 v Sýrii. Ačkoliv se zdá, v porovnání s počtem vojáků v Afghánistánu, 5 500 jako malé číslo, je to poměrně dost na to, že Spojené státy trvají na nenasazování svých jednotek v boji. Bushova administrativa nasazovala větší počty vojáků, kvůli povstání, které v zemi vypuklo a které se snažila potlačit. Situace v Iráku je v tomto směru jiná, jelikož se iráckým a kurdským jednotkám proti Islámskému státu relativně daří a operace se jeví úspěšnější od té v Afghánistánu.

Co se týče druhého kritéria, tedy míry kooperace s jinými mezinárodními aktéry, nese se přístup k al-Káidě v duchu unilateralismu. Tedy tak, jak udává Bushova doktrína. Přestože měly Spojené státy silnou podporu mezinárodního společenství, zejména pak aliančních partnerů v rámci NATO, rozhodly se podniknout vojenskou intervenci bez koalice s jinými státy. Tak si ponechaly nezávislost v rozhodování. I přesto, že byla později ustanovena mise ISAF, na které participovalo mnoho zemí, působily nadále v Afghánistánu i nekoaliční americké jednotky, které podléhaly pouze Pentagonu a nikoliv vedení ISAF. Proti unilateralismu se stavěl Barack Obama, který už jako prezidentský kandidát propagoval důležitost mezinárodní spolupráce. V tom duchu byla vedena i operace proti Islámskému státu. Spojené státy iniciovaly vznik široké mezinárodní koalice, do které bylo zapojeno i mnoho států z regionu. Zde je nutné poznamenat, že ostatní země byly ohledně spolupráce osloveny až poté, co Spojené státy už samy vedly vojenskou kampaň. Pro lepší koordinaci v rámci této koalice byl zřízen *Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve*. Přestože zde fungoval princip kolektivního rozhodování, byl založen Spojenými státy, a tudíž spadl pod americké vedení.

Po 11. září byl extra-legalismus v rámci protiteroristických politik Bushovy administrativy často využívanou praxí. Exekutiva vydávala velké množství autorizací, kterými se snažila ospravedlnit své ilegální jednání. Takto docházelo k odposlouchávání občanů USA bez soudního povolení, uzavírání cizinců do detenčních zařízení bez sdělení obvinění, odpírání práva na habeas corpus zadrženým teroristům, mimořádnému vydávání bez prověření soudem nebo praktikování nepovolených a velmi tvrdých metod výslechu. Tyto aktivity nebyly schváleny legislativou, přesto byly ospravedlňovány tím, že je autorizoval prezident, který k tomu byl zmocněn legislativou prostřednictvím AUMF. Jednalo se tedy

o velmi diskutabilní jednání, pohybující se na hranici toho, co si může liberální demokratický stát dovolit. Po nástupu Baracka Obamy do funkce prezidenta byly některé tyto praktiky zakázány, jak exekutivou, tak legislativou. Některé jsou však používány nadále, a to zejména cílená zabíjení. Stejně tak jako cílená zabíjení členů al-Káidy, tak i cílená zabíjení příslušníků ISIS jsou ospravedlňovány AUMF z roku 2001. V tomto případě je tato praxe mnohem více kontroverzní, vzhledem k tomu, že AUMF autorizuje prezidenta k použití síly pouze vůči teroristům, kteří jsou zodpovědní za útoky z 11. září nebo těm kteří je ukrývají. Islámský stát však není ani jedno ani druhé.

Závěr

Tato práce se zabývala protiteroristickými politikami Spojených států amerických vůči organizacím al-Káida a Islámský stát a porovnávala je mezi sebou. Cílem bylo také zjistit, zda byl přístup USA k al-Káidě tvrdší než k Islámskému státu. Tyto dvě strategie byly v některých aspektech shodné a v jiných nikoliv. V obou vojenských kampaních byl už od počátku použit prvek letecké kampaně, podporující pozemní jednotky tvořené místními vojáky. Spolu s tím byli také v obou případech nasazeni v daných zemích vojáci, kteří poskytovali asistenci těmto pozemním jednotkám. Hlavní rozdíl však je v tom, že v Afghánistánu došlo k relativně rychlému zapojení pozemních jednotek, které se účastní bitev a podnikají ofenzivu. V případě kampaně proti Islámskému státu však administrativa USA již od začátku zamítá. Co se tedy týče mezinárodní spolupráce, jednaly Spojené státy v případě al-Káidy unilaterálně, ale byly ochotné nechat své jednotky působit také v rámci ISAF pod velením NATO spolu s ostatními státy. Co se týče postupu proti Islámskému státu, volily USA širokou koalici, ale nechávaly si velký prostor pro nezávislé rozhodování. V rámci přístupu k al-Káidě, byl často využíván extra-legalismus. Obamova administrativa se vymezila vůči většině těchto ilegálních činností, které praktikovala předchozí vláda bez autorizace legislativou. V kampani proti Islámskému státu ale pokračuje v podobné praxi, například v podobě cíleného zabíjení či mimořádného vydávání, i když ve značně menším měřítku.

Dalším cílem této práce bylo zjistit, zda byl přístup k al-Káidě tvrdší než přístup k Islámskému státu. Odpověď na tuto otázku je ano. Spojené státy v případě al-Káidy zapojily širší škálu vojenských prostředků, tedy i pozemní válku. Také během vojenské kampaně postupovaly převážně unilaterálně. Zároveň docházelo ve větším množství k obcházení práva. Důvodem k tomu, proč nepostupovaly Spojené státy proti ISIS tak tvrdě, jako proti al-Káidě může být mimo jiné špatná zkušenost s tvrdým přístupem a s tím spojený i negativní postoj veřejnosti k tvrdým opatřením, které praktikovala Bushova vláda. Důvodem k odlišným přístupům může být také fakt, že Bushova administrativa reagovala na útoky na své domácí půdě, během nichž zemřely tisíce lidí. Také čelila skupině, která za svého největšího nepřítele považovala právě Spojené státy. Islámský stát sice šokoval svět rychlou expanzí a brutálními činy, neohrožoval ale Spojené státy přímo. Tím, že postupně destabilizoval region Blízkého východu, ohrožoval zájmy Spojených

států. Prvotní impuls ke kampani tedy nebyl tak silný, jako v případě al-Káidy, a proto mohla být odpověď mírnější. V neposlední řadě je třeba také zmínit, že v odlišném přístupu může hrát roli také ideový základ jednotlivých vlád.

Nicméně se nedá říct, že by přístup USA k Islámskému státu byl mírný. Důvodem, proč se může jevit mírně je zejména fakt, že Obamova administrativa zvolila podstatně mírnější rétoriku. Nehovoří již o tom, že vede globální válku proti teroru, ale že čelí násilnému extremismu. Zkoumat blíže rozdíly v jednotlivých rétorikách, je zajímavým podnětem pro další výzkum. Jiný výzkum, by zase mohl porovnávat úspěšnost obou přístupů. Rovněž by bylo zajímavé po čase rozšířit tuto práci i o protiteroristické politiky administrativy Donalda Trumpa.

Výrazným limitem této práce je jednoznačně aktuálnost tématu. S ním je spojený nedostatek odborných zdrojů, ale i známých skutečností. Například ilegální kroky Bushovy vlády, jako mučení či odposlouchávání hovorů občanů USA, vyšly na povrch až po delší době. Proto je možné, že i některé další kroky obou vlád budou odhaleny až za nějaký čas.

Summary

The thesis compares counterterrorist policies of United States against al-Qaeda and the Islamic state. It determines several common aspects and also several differences. In both cases, airstrikes were employed to support local ground forces along with troops that provide assistance, training or intelligence. In case of Operation Enduring Freedom more military instruments were applied given the deployment of ground combat troops. Regarding international cooperation United States chose to act unilaterally in case of al-Qaeda, nevertheless the U.S. was willing to let some troops participate at ISAF under the NATO command. While fighting the Islamic state, it established a broad U.S.-led coalition with collective-decision making principle, yet it kept a space for its independent decision-making. In post 9/11 period United States practiced extra-legalism on a large scale, a practise using illegal measures supported by claims of legality. Even though Obama administration criticized the practice, it also employed few extra-legal measures such as extraordinary rendition or targeted killing. The thesis also provides a positive answer for the question whether the U.S. approach to al-Qaeda was tougher than the one used against ISIS. It points out that the U.S. approach to ISIS might seem mild because of the different rhetoric.

Použitá literatura

Monografie:

CRELINSTEN, Ronald D. *Counterterrorism*. Cambridge: Polity, 2009. ISBN 978-0-7456-4293-2.

GANOR, Boaz. *The Counter-Terrorism Puzzle: A Guide for Decision Makers*. New Brunswick: Transaction Publishers, 2005, 334 s. ISBN 0-7658-0298-8.

HOFFMAN, Bruce. *Inside terrorism*. Rev. and expanded ed. New York: Columbia University Press, 2006, 432 s. ISBN 0-231-12698-0.

MAKARIUSOVÁ, Radana. *Terorismus, globální terorismus a éra Al-Káidy*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2013, 186 s. ISBN 978-80-86855-95-0.

ROACH, Kent. *The 9/11 effect: comparative counter-terrorism*. New York: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-1-107-00616-4.

ROACH, Kent. The Continued Exceptionalism of the American Response to Daesh. In: AURIEL, Pierre et. al. *The Rule of Crisis: Terrorism, Emergency Legislation and the Rule of Law*. Cham: Springer International Publishing, 2018, 2018-03-18, s. 71-99. ISBN 978-3-319-74472-8.

SCHMID, Alex a Albert JONGMAN. *Political Terrorism: A New Guide To Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, And Literature*. Rev., expanded, and updated ed. New Brunswick: Transaction Publishers, 1988, 700 s. ISBN 1-4128-0469-8.

SCHMIDT, Brian C. a Michael C. WILLIAMS. The Bush Doctrine and the Iraq War: Neoconservatives Versus Realists. *Security Studies*. 2008, **17**(2), 191-220.

Odborné články:

AHMAD, Mahmood. The United States Use of Drones in Pakistan: A Politico-Strategic Analysis. *Asian Affairs: An American Review*. 2014, **41**(1), 21-29.

AMSTUTZ, Mark R. The Bush Doctrine: A Niebuhrian Assessment. *The Review of Faith & International Affairs*. 2007, **5**(4), 25 - 33.

BARR, Kasey a Alex MINTZ. *Did Groupthink or Polythink Derail the 2016 Raqqa Offensive? The impact of group dynamics on strategic and tactical level decision making* [online]. 2017 [cit. 2018-07-27]. Dostupné z: <https://www.idc.ac.il/en/schools/government/research/popdm/Documents/did-groupthink-or-polythink-derail-the-2016-raqqa-offensive.pdf>.

BELANGER-MCMURDO, Adele. A Fight for Statehood? ISIS and Its Quest for Political Domination. *E-international relations* [online]. 2015 [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <http://www.e-ir.info/2015/10/05/a-fight-for-statehood-isis-and-its-quest-for-political-domination/>.

BYMAN, Daniel L. Comparing Al Qaeda and ISIS: Different goals, different targets. *Brookings* [online]. 2015 [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/testimonies/comparing-al-qaeda-and-isis-different-goals-different-targets/>.

CONGRESIONAL DIGEST. Islamic State Situation and the U.S. Response. *Congressional Digest*. 2014, **93**(9), 2-8. Dostupné také z: <http://congressionaldigest.com/issue/the-islamic-state-and-u-s-policy/islamic-state-situation-and-the-u-s-response/>.

FAIR, C. Christine. The US–Pakistan relations after a decade of the war on terror. *Contemporary South Asia*. 2012, **20**(2), 243-253.

CHIN, Warren. Operation ‘enduring freedom’: a victory for a conventional force fighting an unconventional war. *Small Wars and Insurgencies*. 2003, **14**(1), 57-76.

MURRAY, Donette. Military action but not as we know it: Libya, Syria and the making of an Obama Doctrine. *Contemporary Politics*. 2013, **19**(2), 146-166.

NAKAYAMA, Toshihiro. Strategic Patience in a Turbulent World: The Obama Doctrine and its Approach to the World. *Asia-Pacific Review*. 2016, **22**(1), 1-15.

OMELICHEVA, Maria Y. Counterterrorism: the State of Scholarship, Directions for Future Data Collection and Analysis. *Perspectives on Terrorism* [online]. 2007, **2**(1) [cit. 2018-04-18]. Dostupné z:

<http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/7/html>.

PILLAR, Paul R. The Instruments of Counterterrorism. *The Information Warfare Site* [online]. 2001 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z:

<http://www.iwar.org.uk/cyberterror/resources/threat-assessment/pj63pillar.htm>.

SANDLER, Todd. Terrorism and counterterrorism: an overview. *Oxford Economic Papers*. 2015, **67**(1).

STRATEGIC SURVEY. War in Afghanistan. *Strategic Survey*. 2002, **102**(1), 229 - 253.

TURNER, John. From Cottage Industry to International Organisation: The Evolution of Salafi-Jihadism and the Emergence of the Al Qaeda Ideology. *Terrorism and Political Violence*. 2010, **22**(4), 541 - 558.

TURNER, John. Strategic differences: Al Qaeda's Split with the Islamic State of Iraq and al-Sham. *Small Wars & Insurgencies*. 2015, **26**(2), 208-225.

ZELIN, Aaron Y. The War Between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement. *The Washington Institute for Near East Policy* [online]. 2014 [cit. 2018-07-11]. Dostupné z: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-war-between-isis-and-al-qaeda-for-supremacy-of-the-global-jihadist>.

WILDMAN, David a Phyllis BENNIS. The War In Afghanistan Goes Global. *Critical Asian Studies*. 2010, **42**(3), 469-480.

Internetové zdroje:

ACKERMAN, Spencer. Cruz and Rubio call on Obama to open Guantánamo to new Isis detainees. *The Guardian* [online]. 2016 [cit. 2018-07-28]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2016/mar/10/cruz-rubio-call-obama-open-guantanamo-new-detainees>.

AMERICAN CIVIL LIBERTIES UNION. Indefinite detention, endless worldwide war and the 2012 National Defense Authorization Act. *ACLU* [online]. 2012 [cit. 2018-07-23]. Dostupné z: <https://www.aclu.org/issues/national-security/detention/indefinite-detention-endless-worldwide-war-and-2012-national>.

BBC. Syria: US begins air strikes on Islamic State targets. *BBC* [online]. 2014 [cit. 2018-07-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29321136>.

BBC. Syria conflict: US to send troops to help seize Raqqa from IS. *BBC* [online]. 2016 [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-38274191>.

CENTER FOR CONSTITUTIONAL RIGHTS. Al-Aulaqi v. Obama: Government Kill Lists Target U.S. Citizens Far From Any Armed Conflict. *Center for Constitutional Rights* [online]. 2010 [cit. 2018-07-20]. Dostupné z: <https://ccrjustice.org/home/get-involved/tools-resources/fact-sheets-and-faqs/al-aulaqa-v-obama-government-kill-lists>.

COOPER, Helene. Obama Enlists 9 Allies to Help in the Battle Against ISIS. *New York Times* [online]. 2014 [cit. 2018-07-27]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2014/09/06/world/middleeast/us-and-allies-form-coalition-against-isis.html>.

COOPER, Helene. U.S. to Send 600 More Troops to Iraq to Help Retake Mosul From ISIS. *New York Times* [online]. 2016 [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2016/09/29/world/middleeast/obama-troops-iraq.html?action=click&contentCollection=Politics&module=RelatedCoverage&ion=EndOfArticle&pgtype=article>.

COOPER, Helene a Michael D. SHEAR. Obama to Send 1,500 More Troops to Assist Iraq. *New York Times* [online]. 2014 [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2014/11/08/world/middleeast/us-to-send-1500-more-troops-to-iraq.html>.

FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION. Terrorism. *Federal Bureau of Investigation* [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism>.

LANE, Charles. Court Case Challenges Power of President. *Washington Post* [online]. 2006 [cit. 2018-07-23]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/03/25/AR2006032501106.html?sid=ST2007110701125>.

MAZZETTI, Mark et al. Behind the Sudden Death of a \$1 Billion Secret C.I.A. War in Syria. *New York Times* [online]. 2017 [cit. 2018-07-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/08/02/world/middleeast/cia-syria-rebel-arm-train-trump.html>.

MCLEARY, Paul. The Pentagon Wasted \$500 Million Training Syrian Rebels. It's About to Try Again. *Foreign Policy* [online]. 2016a [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2016/03/18/pentagon-wasted-500-million-syrian-rebels/>.

MCLEARY, Paul. U.S. Troops Moving on Mosul With Iraqi, Peshmerga Allies. *Foreign Policy* [online]. 2016b [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2016/10/17/mosul-iraq-isis-peshmerga-sof-special-operations-jtac/>.

MILITARY TIMES. A timeline of U.S. troop levels in Afghanistan since 2001. *Military Times* [online]. 2016 [cit. 2018-07-17]. Dostupné z: <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2016/07/06/a-timeline-of-u-s-troop-levels-in-afghanistan-since-2001/>.

NORTH ATLANTIC TREATY ORGANISATION. ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014) (Archived). *North Atlantic Treaty Organization* [online]. 2015 [cit. 2018-07-21]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm.

PEARSON, Alexander. Syria conflict: What do the US, Russia, Turkey and Iran want?. *DW* [online]. 2017 [cit. 2018-07-27]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/syria-conflict-what-do-the-us-russia-turkey-and-iran-want/a-41211604>.

RELIEFWEB. Taliban takeover of town could mark start of military offensive. *ReliefWeb* [online]. 2007 [cit. 2018-07-22]. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/afghanistan/taliban-takeover-town-could-mark-start-military-offensive>.

REUTERS. *U.S. identifies 1,200 potential fighters for Syria training* [online]. 2015 [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-training/u-s-identifies-1200-potential-fighters-for-syria-training-idUSKBN0LM2DN20150218>.

STARR, Barbara. *U.S. sets up firebase in Northern Iraq*. *CNN* [online]. 2016 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2016/03/20/politics/us-firebase-iraq-isis/index.html>.

THE BUREAU OF INVESTIGATIVE JOURNALISM. *Drone Wars: The Full Data*. *The Bureau of Investigative Journalism* [online]. 2017 [cit. 2018-07-20]. Dostupné z: <https://www.thebureauinvestigates.com/stories/2017-01-01/drone-wars-the-full-data>.

U.S. DEPARTMENT OF STATE. *Foreign Terrorist Organizations*. *U. S. Department of State: Diplomacy in action* [online]. 2018 [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>.

ZENKO, Micah. *Nine Months of Coalition Air Strikes Against the Islamic State*. *Council of Foreign Relations* [online]. 2015 [cit. 2018-07-30]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/blog/nine-months-coalition-air-strikes-against-islamic-state>.

Oficiální dokumenty a projevy:

BUSH, George W. *Statement by the President in His Address to the Nation*. *The White House: President George Bush* [online]. 2001a [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html>.

BUSH, George W. *George Bush's address to a joint session of Congress and the American people*. *The Guardian* [online]. 2001b [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2001/sep/21/september11.usa13>.

BUSH, George. *Text of President Bush's 2002 State of the Union Address* [online]. 2002 [cit. 2018-07-28]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/onpolitics/transcripts/sou012902.htm>.

OBAMA, Barack. *Transcript of President Obama's Commencement Address at West*

Point [online]. 2014a [cit. 2018-07-24]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2014/05/29/us/politics/transcript-of-president-obamas-commencement-address-at-west-point.html>.

OBAMA, Barack. *Statement by the President on Iraq* [online]. 2014b [cit. 2018-07-24]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/06/13/statement-president-iraq>.

OBAMA, Barack. *Statement by the President* [online]. 2014c [cit. 2018-07-24]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/08/07/statement-president>.

OBAMA, Barack. *Transcript: President Obama's Speech on Combating ISIS and Terrorism* [online]. 2014d [cit. 2018-07-25]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/09/10/politics/transcript-obama-syria-isis-speech/index.html>.

OFFICE OF THE SPOKESPERSON. *Joint Statement Issued by Partners at the Counter-ISIL Coalition Ministerial Meeting* [online]. [cit. 2018-07-27]. Dostupné z: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/12/234627.htm>.

FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION. *Terrorism 2002-2005. Federal Bureau of Investigation*. [online] 2007 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005>.

OFFICE OF THE LAW REVISION COUNSEL. *United States Code. United States Code*. [online] 2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section2331&num=0&edition=prelim>.

UNITED NATIONS. *Consolidated United Nations Security Council Sanctions List*. 2018. Dostupné také z: <https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/un-sc-consolidated-list>.

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. *Resolution 1368 (2001)*. 2001. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1368>.

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. *Resolution 2170 (2014)*. 2014. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2170>.

UNITED STATES CONGRESS. *Authorization for Use of Military Force Against Terrorists*. 2001. Dostupné z: <https://www.congress.gov/107/plaws/publ40/PLAW-107publ40.pdf>.

UNITED STATES DEPARTMENT OF DEFENCE. DOD Dictionary of Military and Associated Terms. *Joint Chiefs of Staff*. [online] 2018, 394 s. [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf?ver=2018-03-27-153248-110>.

113TH CONGRESS. *Joint Resolution: Making continuing appropriations for fiscal year 2015, and for other purposes* [online]. 2014a [cit. 2018-07-25]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/house-joint-resolution/124/text?overview=closed>.

113TH CONGRESS. *A Joint Resolution to Authorize the Limited Use of the United States Armed Forces Against the Islamic State of Iraq and the Levant* [online]. 2014b [cit. 2018-07-26]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/congressional-report/113th-congress/senate-report/323/1>.

Teze bakalářské práce

Zdůvodnění výběru práce

Ve své práci se budu zabývat srovnáváním protiteroristických politik Spojených států amerických vůči dvěma teroristickým organizacím, a sice Al-Káidě a Islámskému státu. Toto téma jsem si vybrala pro svůj zájem o problematiku islámského terorismu a Blízkého východu, který je jakýmsi domovským regionem obou skupin. Téma je v současné době velice aktuální. Tyto dvě konkrétní teroristické organizace jsem zvolila z toho důvodu, že obě působí globálně a dají se považovat za nejaktivnější ve 21. století. Spojené státy jsou světovým hegemonem a klíčovým aktérem v boji proti terorismu. Proto se domnívám, že je zajímavé sledovat, zda a jakým způsobem se liší jejich přístup k těmto dvěma skupinám.

Předpokládaný cíl

Předpokládaným cílem mé práce je porovnat rozdíly ve strategii Spojených států vůči těmto dvěma výše zmiňovaným teroristickým organizacím. Hlavní výzkumnou otázkou mé práce tedy je: jakým způsobem se liší přístup Spojených států amerických k Al-Káidě a Islámskému státu? V závěru se výsledky pokusím interpretovat. Konkrétně se tedy budu zabývat tím, čím jsou tyto případné rozdíly způsobeny a zda v tom hraje roli mimo jiné i různorodost těchto dvou uskupení.

Metodologie práce

Metoda, kterou budu v bakalářské práci využívat je komparativní případová studie. Jako předběžná kritéria jsem si stanovila míru militarizace politiky, míru kooperace s jinými aktéry a rozsah politiky. Mírou militarizace politiky je myšlený poměr přímých a nepřímých intervencí, počet vojenských operací či použité zbraně. V rámci kooperace USA s jinými aktéry se budu zabývat jejich spoluprací s ostatními státy, ale i například podporou nestátních aktérů. Rozsahem politiky je myšlena šířka entity respektive počet entit, vůči kterým je protiteroristická politika namířena. Srovnávat budu protiteroristické politiky Spojených států vůči Al-Káidě, od 11. září 2001 do konce roku 2016, a vůči Islámskému státu, od srpna 2013, kdy došlo k jeho oddělení od Al-Káidy, rovněž do konce roku 2016.

Základní charakteristika tématu

Al-Káida je militantní saláfistická džihádistická organizace. Ačkoliv byla založena roku 1988, globálním aktérem se stává až po útocích na budovy Světového obchodního centra z 9. září 2001. Jako odpověď na tyto útoky vyhlásily Spojené státy tzv. Válku proti teroru, jejíž součástí byly jak vojenské operace, tak i nevojenské kroky. Islámský stát je islamistická teroristická skupina, která vznikla z irácké odnože Al-Káidy, ale osamostatnila se a od Al-Káidy se nyní distancuje. Angažují se během povstání v Iráku, občanské války v Sýrii a v dalších konfliktech na Blízkém východě a v Africe. Několik států a organizací uzavřelo globální koalici proti Islámskému státu a podnikají nálety na jeho cíle. Pro tyto organizace jsou typické i útoky na západě a proto je západní státy v čele s USA vnímají jako hrozbu pro svou vnitřní bezpečnost.

Předpokládaná struktura práce

1. Úvod
2. Counter-terrorism
3. Přístup USA
  - 3.1. K Al-Káidě
  - 3.2. K Islámskému státu
  - 3.3. Komparace obou přístupů
4. Závěr

Základní literatura (10 titulů)

BOUZIS, Kathleen. Countering the Islamic State: U. S. Counterterrorism Measures. *Studies in conflict & terrorism*. 2015, **38**(10), 885 - 897.

BUTCH, Taylor. How America and the World Combats ISIS. *International Policy Digest*. 2015, **2**(7), 61 - 64.

CLARKE, Richard A. *Strategie války proti terorismu*. Praha: Alfa Publishing, 2005.

CRONIN, Audrey Kurth. ISIS Is not a Terrorist Group: Why Counterterrorism Won't Stop the Latest Jihadist Threat. *Foreign Affairs*[online]. 2015 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z:

<https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/isis-not-terrorist-group>.

HOFFMAN, Bruce. A First Draft of the History of America's Ongoing Wars on Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*. 2015, **38**(1), 75 - 83.

Islamic State Situation and the U.S. Response: U.S Actions in Iraq and Syria. *Congressional Digest*. 2014,**99**(9), 2 - 30.

MURPHY, Sean D. International law, the United States, and the Non-military 'War' against terrorism. *European Journal of International Law* [online]. 2003, **14**(2), 347- 364 [cit. 2016-05-20]. Dostupné z: <http://ejil.org/pdfs/14/2/419.pdf>.

ROACH, Kent. *The 9/11 Effect: Comparative counter-terrorism*. New York: Cambridge University Press, 2011.

SHAPIRO, Ian. *Politika zadržování: Staronová strategie proti světovému terorismu*. Praha: Karolinum, 2009.

The National Security Strategy of the United States of America. The White House, 2002.